*Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 2, İstanbul 2009, 19-80.

# Fetihten Sonra Yazılmış Türkçe İlk Mevlid-i Manevî: Kerîmî'nin İrşâd'ı

ÜZEYİR ASLAN*

The First Turkish Mawlid-i Manavi After From The Conquest: Kerîmî's İrshad

**ÖZET**

*Mevlid, Hz. Muhammed'e (ö. 632) duyulan sevgiyi, onun üstün vasıflarını, ayrıca doğumu, peygamber oluşu, mîrâca yükselişi ve vefatını dile getiren, çoğunlukla manzum olarak kaleme alınmış eserlere verilen genel addır. Bu çalışmanın konusu olan Kerîmî'nin "İrşâd"ı başta "Vesîletü'n-necât" olmak üzere onunla benzerlik gösteren diğer mevlidlerden farklıdır.* İrşâd*'da Hz. Muhammed'in doğumu tasavvuf çerçevesinde ele alınır, yani onun "Mevlid-i manevî"si anlatılır. Bu yönü ile "İrşâd"ın, telifinden (1458) 11 yıl sonra 1469'da kaleme alınan Ahmed'in "Mevlid"ine tesir etmiş ve diğer mevlidlerde "Nûr-ı Muhammedî" bölümünün daha geniş anlatılmasına yol açmış olabileceğini tahmin ediyoruz. Eserin müellifi ise muhtemelen Bursalı Kerîmî'dir ve 16. yüzyılın başında vefat etmiştir.*

**ANAHTAR KELİMELER**

*Kerîmî, İrşâd, Mevlid, Fetih*

**ABSTRACT**

*Mawlid is a general name of poems like* Vesîletü'n-necât *written by Süleyman Çelebi depicting the birth of Probhet Muhammed, love about him, his superior qualities, being probhet, rise mirac and death. This article is about Karîmî's mawlid, "İrşâd", written in 1458 affected others probably with its method, explaining the subject in frame of soufism, has only one chapter is "Nûr-i Muhammedî" that is one of the parts of mawlid. It is the first written after the conquest, also the third all mawlids. The poet Kerîmî is from Bursa died beginning the 16th century, was a soufi poet and scholar.*

**KEYWORDS**

*Kerîmî, İrşâd, Mawlid, Conquest*

## 1. Giriş

Mevlid (<Ar. v-l-d) doğmak, doğurmak, doğum tarihi, doğum yeri ve doğum zamanı demektir. Edebî bir terim olarak ise Hz. Muhammed'e (ö. 632) duyulan sevgiyi, onun üstün vasıflarını, ayrıca doğumu, peygamber oluşu, mîrâca yükselişi ve vefatını dile getiren, çoğunlukla manzum olarak kaleme alınmış eserleri ifade eder.

Hz. Muhammed'i medheden ilk eserler, henüz o hayatta iken yazılmıştı. İslâm sonrası Arap edebiyatının ilk ürünleri kabul edilen bu

* Dr., Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul. *(uaslan@marmara.edu.tr)*

medhiyelerin şairleri Abdullah b. Revâhâ (ö. 629), Ka'b b. Züheyr (ö. 645) ve Hassan b. Sâbit'tir (ö. 674). 500 civarında olduğu tahmin edilen mevlid metinleri ise (Çağmar 2004: 7) IX. yüzyıldan itibaren görülmeye başlar. Tirmîzî'nin (ö. 892) *Şemâ'ilü'ş-şerîf*'i, İbnü'l-Cevzî'nin (ö. 1200) *Mevlidü'n-Nebî*'si, es-Sebtî'nin (ö. 1203) *ed-Dürrü'l-munazzam fî-mevlidi'n-Nebî*'si, İbni Dihye el-Kelbî'nin (ö. 1235) 1207'de telif ettiği *Kitâbu't-tenvîr fî-mevlidi's-sirâci'l-münîr*'i, İbnü'l-Arabî'nin (ö. 1235) *Mevlidü'l-cismânî ve'r-rûhânî*'si, Muhammed b. Eyyûb'un (ö. 1305) *ed-Dürretü'l-fâhire*'si, Zemlekânî'nin (ö. 1327) *Mevlidü'n-Nebî*'si, İbni Kesîr'in (ö. 1373) *Mevlidü Rasûli'llâh*'ı; ed-Dimaşkî (ö. 1438), el-Kastallânî (ö. 1517), el-Haytemî (ö. 1567), Ca'fer b. Hasan el-Berzencî (ö. 1864) ve Muhammed b. Ca'fer Kettânî'nin (ö. 1927) mevlidleri bu türün Arap edebiyatındaki en meşhur örnekleridir (Ateş 1954: 10-11, Bakırcı 2003: 73-112, Çağmar 2004: 19-20, Aksoy 2007: 323-324).

Fars edebiyatında örneği pek görülmeyen mevlidler (Ateş 1954: 14; meselâ Pekolcay Farsça yazılmış beş mevlid tespit edebilmiştir; 1993: 28) Türk edebiyatında diğer dinî-edebî eserlere göre daha zengin sayılabilecek sayıdadır. 200 civarında olduğu sanılan müstakil mevlidlerin ilki Süleyman Çelebi'nin (ö. 1422?) *Vesîletü'n-necât*'ı (yzl. 1409) olarak kabul edilmektedir (Timurtaş 1972: iii). Bundan önce kaleme alınmış Ahmed Fakih'in (ö. 1252) *Çarh-nâme*'sinin hâtime bölümü, Âşık Paşa'nın *Garib-name*'sinin (yzl. 1330) tevhid bölümündeki beyitler, Mustafa Darîr'in manzum-mensur *Tercüme-i Siyer-i Nebî*'sinin (yzl. 1384) manzum kısımları ve İbnü'l-Cezerî'nin (ö. 1429) *el-Mevlidü'l-kebîr*'i *Vesîletü'n-necât*'a kaynaklık etmiş görünmektedir (Ateş 1954: 12, 53, 55; Aksoy 2004: 482 ve 2007: 325, Yavuz 2007: 67-71).

*Vesîletü'n-necât*'ın etkisinin ekseriyetle hissedildiği (Mazıoğlu 1974: 32) Türkçe mevlid metinleri tevhid, na't ve münâcât ile başlar, nûr-ı Muhammedî bölümünden sonra Hz. Muhammed'in doğumu faslı ile devam eder, mîrâcı ve diğer mucizelerinin anlatıldığı kısmın ardından vefatı ve dua bölümleriyle sona erer. Mevlidlerde hemen her fasılda Hz. Muhammed'e salât ü selâmın yer aldığı tekrar beyitleri bulunur (Aksoy 2004: 483).

Bu çalışmanın konusu olan Kerîmî'nin *İrşâd*'ı ise başta *Vesîletü'n-necât* olmak üzere onunla benzerlik gösteren diğer mevlidlerden farklıdır.

Öncelikle *İrşâd*'da Hz. Muhammed'in doğumu tasavvuf çerçevesinde ele alınır, yani onun "Mevlid-i manevî"si anlatılır; mucizeleri, mîrâcı, vefatı gibi fasıllar yer almaz. Aslında şair, Peygamber'in "Mevlid-i cismânî" denebilecek fizikî doğumunun anlatıldığı eserlerden haberdardır ve onları takdir etmektedir:

Dimişler mevlidin ṣūretde tekrār
Eyü dimişler aña yoḳdur inkār (78. beyit)

Benzer tarzda bir mevlid yazmayı yeğlemez:

Ne-gūyem men zi-mevlidhā-yı meşhūr
Eger gūyem be-gūyem ḳıṣṣa-i nūr (399. beyit)

[Ben meşhur mevlitleri söylemem, eğer söylersem nur kıssasını söylerim.] Kerîmî'nin mevlidi, bilinen mevlidler içersinde yazılış sırasına göre Süleyman Çelebi ve Ârif'in eserinden (yzl. 1438, Sarıkaya 1992: 162-176) sonra gelmekle birlikte, Hz. Muhammed'in doğumunu ele alış biçimiyle Türk edebiyatında ilk örnek olmalıdır. Şair de bu durumu ifade eder:

Lisān-ı muḫtelifde çoḳdur ebyāt
Bu mevlid gibi kimse itmedi iṡbāt (550. beyit)

Bu yönü ile *İrşâd*, telifinden (1458) 11 yıl sonra 1469'da kaleme alınan Ahmed'in *Mevlid*'ine tesir etmiş (Ateş 1954: 75-76) -bu eserin "Merhaba" faslı *Vesîletü'n-necât*'a sonradan eklenmiştir- ve diğer mevlidlerde "Nûr-ı Muhammedî" bölümünün daha geniş anlatılmasına yol açmış olabilir. Eserde yer yer bulunan Arapça ve Farsça beyitlerden hareketle Kerîmî'nin bu dilleri bildiği, dolayısıyla İbnu'l-Arabî'nin mevlidini okumuş olabileceği de tahmin edilebilir.

Kerîmî'nin *İrşâd*'ı, mevlid konusunda yapılmış çalışmalardan Neclâ Pekolcay'ın *Türkçe Mevlid Metinleri* adlı doktora tezinde (1950) müellifi bilinmeyen mevlidler arasında zikredilir. Burada Pekolcay, *İrşâd*'ın İstanbul kütüphanelerinde bulunan iki nüshasını verirken Mazıoğlu, eserin üçüncü nüshasını tanıtır (Mazıoğlu 1974: 31-32). Dergâh Yayınları'nca basılan *Mevlid* yayınında Pekolcay, bu defa Kerîmî'nin adını da zikrederek İrşad'ın 4 nüshası olduğunu –nüshaları belirtmeden- ifade eder (1980: 47). Bizim çalışmamızda ise eserin beş nüshası üzerinde edisyon kritik yapılmıştır.

## 2. Kerîmî ve Eseri

### 2.1. Müellif

XV. yüzyıl mutasavvıf şairlerinden olduğunu tahmin ettiğimiz müellif, mahlâsını aşağıdaki beyitte vermektedir:

Vaṣiyyetdür duʿādan yād idesiz
Kerīmīyi ġamından şād idesiz (539. beyit)

Şairin adını bilmiyoruz. Mevlid'in bazı nüshalarında (K ve YK nüshaları gibi) müellif adı zahriyyede verilmektedir. Bu kayıtlara ihtiyatla yaklaşmak gerekmekle birlikte (Erünsal 1995: 237) şairin adı "Abdülkerim" olabilir. Ailesi, eğitimi ve mesleği ile ilgili bilgi sahibi değiliz, ancak mevlidinden onun iyi öğrenim görmüş mutasavvıf bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Latîfî, *Tezkire*'sinde Kerîmî mahlâslı bir şairden söz eder. Bu şairle bizim müellifimiz aynı kişi olabilir. Buna göre Kerîmî Bursalıdır ve zamanın bilginlerindendir. Ölüm tarihi kesin olmamakla birlikte *Tezkire*'nin yazımından önce (1546), XVI. yüzyılın "evâilinde fevt" olmuştur (Canım 2000: 460-463; ayrıca bk. Kut 1978: 239). Hüseyin Vassâf ise: "Edirneli, Şeyh Musa Efendinin hulefasından ârif ve şair bir zat" (2006: III, 185) olarak tarif ettiği Kerîmî'nin ölüm yılını 1584 olarak vermektedir. Bu tarih doğru olmasa gerektir, zira mevlidin yazılışı 1458'de olduğuna göre şairin 150 sene gibi uzun bir ömür sürmüş olması icap eder, bu da pek mümkün görünmemektedir.

### 2.2. Mevlid

Kerîmî'nin mevlidi hezec bahrinin mefâîlün mefâîlün feûlün kalıbı ile yazılmıştır ve 558 beyittir. Çoğu yerde "Resûlün mevlididür bu" ifadesini kullanan şair, eserin adının "İrşâd" olduğunu ve tasavvuf erbabı için yazıldığını şu beyitle ifade eder:

Hidāyet bulmaġa aṣḥāb u evlād
Ḳonıldı bu kitābuñ adı *İ r ş ā d* (85. beyit)

Mevlidin telif tarihi de aşağıdaki beyitte verilir:

Çü didüm mevlid-i naẓm-ı Muḥammed
Dile tārīḫ geldi «Ḫayr-ı Aḥmed» (537. beyit)

(Ḫayr-ı Aḥmed: Ḫ=600, y=10, r=200, A=1, ḥ=8, m=40, d=4 => H. 863/M. 1458)

Mesnevî nazım şekli ile kaleme alınmış olan eser, Hz. Muhammed'in manevi doğumunu ilâhî mertebelere ve hazarât-ı hamsa göre açıklamaktadır. Hazarât-ı hams, manevi âlemdeki beş makamı ifade eder, bunlar: hakâyık-ı külliyye, hazret-i gayb, hazret-i ervâh, hazret-i şehâdet ve hayâl-i mutlaktır. İlâhî mertebeler ise: mevlid-i zâtî, mevlid-i esmâî, mevlid-i rûhî, mevlid-i cismânî, mevlid-i misâlî, mevlid-i amelî, mevlid-i zamânî, mevlid-i neslî, mevlid-i urûcî ve sülûktür. Sülûk de aşk-ı mecâzî, aşk-ı hakîkî ve aşk-ı mutlaktan ibarettir. Müellif, Hz. Muhammed'in mevlidini bu mertebeler çerçevesinde değerlendirmektedir. Kerîmî'nin mevlidinde şu bölümler bulunur**:**

Der-naʿt-ı Nebī ʿaleyhi'ş-selām, Der-naʿt-ı āl u aṣḥāb, Der-maʿẕeret ü şurūʿ-i be-kelām, Der-beyān-ı maʿnā-yı mevlid ki ʿibāretest ez-taʿayyün-i ḫās, Der-beyān-ı ḥaḳā'iḳ-i külliyye ki muṣṭalaḥest be-ḥażarāt-i ḫams, Beyān-ı mevlid-i ẕātī der-ḥażret-i ġayb, Beyān-ı mevlid-i esmāyī der-ḥażret-i ġayb, Beyān-ı mevlid-i rūḥī der-ḥażret-i ervāḥ, Beyān-ı mevlid-i cismānī der-ḥażret-i şehādet, Beyān-ı mevlid-i miṡālī der-ḥażret-i ḫayāl-i muṭlaḳ, Vech-i teʾḫīr-i mevlid-i miṡāl-i muṭlaḳ ez-mevlid-i ḥażret-i şehādet, Beyān-ı mevlid der-cemīʿ-i ḥażarāt-ı ḫams bi-ḥasebi'l-Ḳurʾāni'l-ḳadīm, Beyān-ı mevlid-i ʿamelī der-ḥażret-i şehādet, Beyān-ı mevlid-i zamānī der-ḥażret-i şehādet, Beyān-ı mevlid-i neslī bi-ḥasebi'l-icmāl der-şehādet, Beyān-ı mevlid-i ʿurūcī der-maḳāmāt-ı merātib, Şurūʿ-i der-beyān-ı sülūk, İftitāḥ-ı kelām der-sülūk, Der-beyān-ı merātib-i ʿışḳ-ı mecāzī vü ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī vü ʿışḳ-ı muṭlaḳ, Maḳṣūd-ı kelām ez-beyān-ı mevlid-i ʿurūcī ber-mūcib-i sülūk ve Der-maʿẕeret-i naẓm-ı kelām.

### 2.3. Mevlidin Nüshaları

Mevlidin beş nüshası tespit edilmiştir. Bunlar:

B: Beyazıt Devlet Ktp. Veliyüddin Efendi nr. 1693. 205x145 (160x110) mm boyutlarındadır. Cildi; üstü ebru kaplı, miklepli, mukavva cilt olup sırtı meşindir. 24 yaprak olan nüshanın kâğıdı orta kalınlıktadır ve bazı sayfalar tamir görmüştür. Kâğıt sarı, kimi varaklar kahverenginde olup az aharlıdır ve yer yer güve tahribatı ile karşılaşılmaktadır. Tek çizgiden müteşekkil cedvellidir. Tek sütun ve 13 satır olan yazı baştan sona harekeli nesihdir. Siyah mürekkep kullanılmakla birlikte bab başları kırmızıdır. Bölüm sonlarında dairevî şekiller ve izahlar yer alır. Nüsha müşirlidir. 1b'de derkenarda Veliyüddin Efendinin mührü bulunur.

Baş:

Kemāli'l-bed'[i] bi-smi'llāh[i] mevcūd
Ve ḥamd[in] ḥāmid[in] bel hüve maḥmūd

Son:

Ṣalāt ile selām iy ehl-i esrār
Resūl'üñ rūḥına her demde her bār

İ: AÜ DTCF Ktp. İ. Saib-I nr. 4574. 18 varaktan oluşan eserin cildi hakkında bilgimiz bulunmamaktadır. Yazma cedvelsiz, tek sütun hâlinde ve 19 satırdır. Nesih yazı ile siyah mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Bab başları kırmızıdır ve yalnız lüzum görülen yerlerde harekeleme yapılmıştır. Yer yer açıklamalar ve bölüm sonlarında dairevî şekiller bulunur. Yazma müşirlidir. 1[a]da kütüphanenin mührü bulunur. Müstensihi bilinmeyen eser Rebî'ü'l-evvel 985/ Mayıs 1577'de istinsah edilmiştir.

Baş:

Kemālü'l-bed'[i] bi-smi'llāh[i] mevcūd
Ve ḥamd[in] ḥāmid[in] bel veh've maḥmūd

Son:

Ṣalāt ile selām iy ehl-i esrār
Resūl'üñ rūḥına her demde her bār

K: Köprülü Ktp. Fazıl Ahmed Paşa nr. 1620/1. 137 yk.tan meydana gelen mecmuanın 1[b]-21[b] yk.ları arasında bulunur. Yazma, üstü ebru kaplı meşin ciltlidir. 170x125 (120x85) mm boyutlarındadır. Kâğıdı sarı renkli, az âharlı olup orta kalınlıktadır. Kenarlarda yer yer güve tahribatı bulunur. Cedveli çift çizgidir; tek sütun ve 15 satırdan oluşmuş yazı talik yazı ile siyah mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Bab başları kırmızı mürekkeple ve harekeli nesihle kaleme alınmıştır. Bölüm sonlarında dairevî şekiller ve yer yer derkenarlarda notlar bulunur. Yazma müşirlidir. Zahriyyede Risâle-i irşâd li-Mevlânâ Abdü'l-kerîm-i Rûmî rahmeten vâsi'aten kaydı vardır. 1[b]'de Ebu'l-Abbas Ahmed bin Ebu Zeyrâbî Abdullah Muhammed adına bir mühürle kütüphanenin mührü ve numarası bulunmaktadır.

Baş:

Kemāle'l-bed'[i] bi-smi'llāh[i] mevcūd
Ve ḥamd[in] ḥāmid[in] bel veh've maḥmūd

Son:

İlāhī isterem āl-i ʿabādan
Ki ḳurtara beni tāc u ḳabādan

S: Süleymaniye Ktp. Esad Efendi nr. 3723. Mecmuanın 54b-72a yk.ları arasında bulunur. Cildi konusunda bilgi edinemediğimiz yazma 201x146 (151x98) mm ebatlarındadır. Cedvelsiz, tek sütun hâlinde ve 19 satırdan oluşan eser, siyah mürekkeple nesih yazı ile kaleme alınmıştır. Bab başları kırmızı olup bölüm sonlarında dairevî şekiller bulunur. Müşirli olup sonunda iki mühür vardır. İstinsah kaydı bulunmayan eserin müstensihi Derviş Muhammed 'an-fukarâi hazreti Üftâde Efendi'dir.

Baş:

Kemālü'l-bed'i bi-smi'llāhi mevcūd
Ve ḥamdin ḥāmidin bel veh've maḥmūd

Son:

Ṣalāt ile selām iy ehl-i esrār
Resūl'üñ rūḥına her demde her bār

YK: Yapı Kredi Sermet Çifter Ktp. nr. 216. 24 yk.lık yazma, müstakil bir eser olup cildi kırmızı bez cilttir. 180x135 (130x95) mm boyutlarındadır. Kâğıdı orta kalınlıkta, sarı renkli ve âharlıdır. Yazma cedvelsiz, tek sütun hâlinde 15 satırdır. Siyah mürekkep kullanılarak nesih yazı ile kaleme alınmış olup bab başları kırmızıdır. Bölüm sonlarında dairevî şekiller, gerekli yerlerde harekeler ve notlar vardır. Yazma, müşirlidir. Yazmanın ilk yaprağında Risâle-i hidâyetü'l-irşâd fî-ma'rifeti'l-mebde'i ve'l-me'âd ve keyfiyyeti'l-îcâd, efkaru'l-fukarâ Abdü'l-kerîm kaydı vardır. Ramazan 875/Şubat 1471'te istinsah edilen yazmanın müstensihi Yûsuf b. Ya'kub'dur.

Baş:

Kemālü'l-bed'i bi-smi'llāhi mevcūd
Ve ḥamdin ḥāmidin bel veh've maḥmūd

Son:

Ṣalāt ile selām iy ehl-i esrār
Resūl'üñ rūḥına her demde her bār

## 2.4. Metin

**Bi-smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm**

**Beyān-ı mevlid-i Resūl ʿaleyhi'ṣ-ṣalātu ve'ṭ-ṭaḥiyyātu bi-ḥasebi-merātib-i ilāhī ve kināyī der-ḥażarāt-ı ḫams*** [B 1b, İ 1b, K 1b, S 54b, YK 1b]

*Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün*

*Hezec:* +--- +--- +--

1. Kemālü'l-bed'[i] bi-smi'llāh[i] mevcūd
Ve ḥamd[in] ḥāmid[in] bel veh've maḥmūd

Cemīʿu'l-ḥamd[i] tafṣīl[ün] li-cins[in]
Mine'l-emlāk[i] min-cinn[in] ve ins[in]

3. Fe-ḥamdī maẕharu'l-ḥamdi'l-ḳadīm[i]
Ḥudūṯi'l-ḥamd[i] fe'fhem ke'l-ʿadīm[i]

Ṣalātem kün ṣalātī sırr-ı nāsūt
Çi sırr ān-noḳṭa-i aṣliyy-i lāhūt

---

* ["Rahmân ve rahîm olan Allah'ın adıyla." (Karaman vd. 2005: viii). Hz. Muhammed'in, dua ve selâm ona olsun, mevlidini ilâhî mertebelere göre ve hazarât-ı hamsta ima yolu ile açıklama.] Başlık: Der-beyān-ı mevlid-i resūl ʿaleyhi's-selām bi-ḥasebi-merātib ve'l-kevneyn ü dār-ı ḥażret-i ḫams B / Mevlidü'n-Nebī ʿaleyhi's-selām bi-smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm S. ʿAleyhi'ṣ-ṣalātu ve'ṭ-ṭaḥiyyātu: ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve sellem İ / ve'ṭ-ṭaḥiyyātu: -K / merātib-i: mir'āt-i İ / kināyī: +ki İ. Besmele İ'de başlıktan sonra gelir.

1 [Kemal bir başlangıç, besmelenin mevcudiyetiyle olur; övenin övgüsü de bilâkis O övülenle mümkündür.] Ḥāmid[in]: vāḥid[in] S / veh've: hüve B.

2 [Övgü; insan, cin ve mülklerden türlerin tafsilatıyla bir bütündür.] Li-cins[in]: bi-cins[in] B.

3 [Sonra benim hamdım kadîm hamdın mazharıdır, hamdın meydana gelmesi ise yok gibidir, yani lâyıkı vechile mümkün değildir, iyi düşün ve anla.] Fe-ḥamdī: fe-ḥamdi'l K'de harekeli / ḳadīm[i]: ḳadīmī S // fe'fhem ke'l-ʿadīm[i]: fe'fhemü'l-ʿadīmī S.

4 [Benim namazımı nâsût sırrına erişen namazlardan eyle. Öyle bir sır ki aslı lâhût olan o noktanın sırrı.] Ṣalātem kün: ṣalā kün şod ṣalātī S / ṣalātī: miṣl[e] B // aṣliyy-i: mevhūm-i B / lāhūt: lā-mūt B, YK.

Çi noḳṭa aṣl-ı her ḥarfī zi-ʿālem
Çi ʿālem maẓhar-ı tafṣīl-i ādem

Çi ādem maẓhar-ı ism-i müsemmā
Çi maẓhar belki ū şod ʿayn-ı esmā

Çi ʿaynest ān ki miṣleş nīst ẓāhir
Çi miṣlī bāşed ūrā der-meẓāhir

Taʿālā'llāh zi-vehm ü fehm-i idrāk
Elā yā ḥabbeẕā'l-eẕvāḳ[i] minnāk

İlāhī maʿrifet nūrın delīl it
Sirāc-ı ʿaḳla ḳudretden fetīl it

Ḳulūbuñ ḳālıbını rūşen eyle
Maʿānī sırrı ile gülşen eyle

Demidür baḥr-i raḥmetden ʿināyet [K 2ª]
Yetişe nefse tā bula hidāyet

Ṭarīḳ-i müstaḳīme ola sālik
Gide memlūk aradan ḳala mālik

Göñülde şol ḳadar ṭola maḥabbet [B 2ª, YK 2ª]
Ki hergiz bilmeye n'olur meşaḳḳat

Belā ile ḳażādan çekmeye baş
Eger üstine inse ṭaġ ile ṭaş

---

[5] [Hangi nokta? Öyle bir nokta ki her bir harfinin aslı âlemden olan nokta. Hangi âlem? Öyle bir âlem ki Âdem'in tafsilatına mazhar olan âlem.] Her: -YK.

[6] [Hangi Âdem? Öyle bir Âdem ki isimle müsemmanın mazharı olan Âdem. Hangi mazhar? Öyle bir mazhar ki belki o isimlerin kaynağı olan mazhar.] Ū şod: uşda B.

[7] [Hangi kaynak? Öyle bir kaynak ki misli ortada olmayan kaynak. Hangi misil? Öyle bir misil ki benzeri yoktur.] ʿAynest: ʿayşest B / ān ki: īn ki B, İ, K, S /ẓāhir: peydā S // der-meẓāhir: der-hüveydā S.

[8] [Ey vehim, anlayış ve idrâkin üstünde olan yüce Allah! Ey zevklerin tohumu! Bizden sana bu var.]

[10] Gülşen: rūşen B.

[13] Meşaḳḳat: müşaḳḳat B'de harekeli.

[14] : -S, -YK. İnse: ine B / ṭaş: daş B.

15. Saʿādet taḫtınuñ sulṭānı ola
Eger ölmezden öñdin bir kez öle

Ḫudāyā sen aḥadsin lā-yezālī
Saña lāyıḳdur ancaḳ ẕū'l-celālī

17. Vücūduñ ibtidāsı vaḥdet olmış [İ 2ᵃ]
Ki ol vaḥdetde yüz biñ keŝret olmış

Bu vaḥdetden belürmişdür bidāyāt
Girü ol vaḥdete ʿā'id nihāyāt

19. Ne vaḥdetdür bilinmez ibtidāsı [S 55ᵃ]
Ne vāḥiddür bulınmaz intihāsı

Ṣıfātı ẕātınuñ derkine estār
Esāmīsi müsemmāsına esrār

21. İlāhiyyet bu esmā ile olmış
Anuñ-çün ʿāleme me'lūh ṭolmış

Hemīşe sermedīdür ḥażret-i ẕāt
Ṣıfātı ḳā'im anuñla ḳadīmāt

23. Ne vaṣf idem anı kim itmemişler
Ne yol varam aña kim gitmemişler

Degül künhine anuñ lāyıḳ idrāk
Anuñ-çün dir Nebī kim Mā-ʿarefnāk

25. Vücūdı muḳteżā-yı ẕāt olupdur
ʿUmūmından bu maḫlūḳāt olupdur

Ḳıdem taḫtında sulṭān-ı muḫalled
ʿAdem mülkinde raḥmān-ı mü'ebbed

---

[18] : -B. Belürmişdir: belürmiş her K.

[20] Derkine: künhine B.

[21] Me'lūh: ser-cümle B / ṭolmış: olmış K.

[24] Mā-ʿarefnāk [Seni bilmedik. Sofilerce hadis kabul edilen bu söz şöyledir: "Yâ Rab, seni zatına yakışır şekilde bilmedik." (Yılmaz 1992: 117).] Anuñ lāyıḳ: lāyıḳ anuñ S.

[26] Mü'ebbed: müvetted YK'de harekeli, mevedded S.

27. Cemālinden celāl ider beyānı [B 2b]
Celālinden cemāli var ʿayānī

Olupdur ẕātınuñ şemsine mirʾāt
ʿAdem ẓulmātınuñ levḥinde ẕerrāt

29. Bürūzı şāhid olmışdur kümūne [YK 2b]
Olaldan ʿālem ü ādem nümūne

Semīʿ oldur baṣīr oldur ʿalīm ol
Ḳadīr oldur mürīd oldur kelīm ol

31. Zihī ḥay kim ki ḫalk ider ḥayātı
ʿAdem ehline virmişdür memātı

Kimine mevtini ider ḥayāt ol
Kimini ḥayy iken ḳılar memāt ol

33. Neḳāʾişden şevāʾibden müberrā
Münezzehdür muḳaddesdür muʿarrā

**Der-naʿt-ı Nebī ʿaleyhiʾs-selām** *

Ṣenā vü ḥamd u şükr olsun İlāhī
Çü sensin pādişehler pādişāhı

35. Kemāl-i faẓl-ı feyżüñden riʿāyet [İ 2b, K 3a]
İdüp ʿāṣīlere ḳılduñ ʿināyet

Resūlʾüñle çü itdüñ bize irşād
Cihānı şerʿ<üñ> ile ḳılduñ ābād

---

[27] Celālinden: celālinde K / ʿayānī: nihānī B, S, YK.
[28] Ẕerrāt: ẓürrāt Bʾde harekeli.
[31] Ḥayātı: cihātı İ.
[32] Ḥayāt: ḥuyūt İ // ḳılar: ider B.
[33] : -K. Muḳaddesdür: muḳaddemdür B.
* [Hz. Nebîʾnin, ona selâm olsun, naatine dair.] Nebī: Resūl S.
[34] Ḥamd: -B // pādişehler: cümle şeyhler S.
[35] Kemāl-i faẓl-ı feyzüñden: kemāl-i feyż-i faẓluñdan B, S / riʿāyet: ʿināyet B.
[36] Bize: beni YK // şerʿüñ ile: şerʿi birle S.

37. Şerī‘at ʿarşınuñ sulṭānı Aḥmed [S 55b]
Ḥaḳīḳat yolınuñ bürhānı Aḥmed

Ṣırāṭ-ı müstaḳīmüñ reh-nümāsı
Göñüller mürġzārınuñ Hümā’sı

39. Şefāʿat mülkine ṣāḥib Muḥammed
Vefāsuz ümmete rāġıb Muḥammed

Anuñ şānında münzel oldı *Levlāk* [B 3a]
Ṭoludur nūrı ile ḫıṭṭa-i ḫāk

41. Anuñ şānındadur Ṭāhā vü Yāsīn
Anı Ḥaḳ’dur iden key añla taḥsīn

Ṣalāt ile selām ol rūḥ-ı pāke
Ki andandur meded evlād-ı ḫāke

**Der-naʿt-ı āl ü aṣḥāb**[*] [YK 3a]

43. Gerekdür kim ṣalātuñ ola hem-dem
Anuñ āliyle aṣḥābına her dem

Zihī āli ki nesl-i Aḥmed olmış
Saʿādet anlaruñ-çün sermed olmış

45. Bulardur eşref-i mevcūd-ı ʿālem
Bulardur aʿraf-ı evlād-ı ādem

Buları sevmemekdür naḳṣ ile şeyn
Bulardur ehl-i dīne Ḳurratu’l-ʿayn

---

[37] : -B.

[38] Mürġzārınuñ: mürġizārınuñ B’de harekeli.

[40] Levlāk [Sen olmasaydın. Hadis olarak kabul edilen söz şöyledir: “Sen olmasaydın felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” (Yılmaz 1992: 113)] Nūrı: nūr S.

[*] [(Hz. Muhammed’in) ailesi ve ashabının naatine dair.] Başlık: +riżvānu’llāhi ʿaleyhim B / +riżvānu’llāhi taʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn S.

[43] Aṣḥābına: ṣaḥbına İ, K, YK; ṣaḥbihi S.

[45] Evlād-ı: mevlūd-ı S.

[46] Ḳurratu’l-ʿayn [Göz bebeği, göz sevinci, (gönül açan). Bu söz XXV (Furkan) 74, XXVIII (Kasas) 9 ve XXXIII (Secde) 17. ayetlerde de geçer (Yılmaz 1992: 96).]

47. Ne aṣḥāb ol nücūm-ı ʿālem-i dīn
Kim anlar itdi ḫalḳa şerʿi telḳīn

İderseñ iḳtidā bulduñ hidāyet
Bulara uymayan buldı ḍalālet

49. Şular kim her biri şeksüz velīdür [K 3b]
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

Bulardur ümmehāta maẕhar-ı tām
Olupdur ẕevḳ-i ḫāṣ ehline ilhām

51. Ḥayāt u ḳudret ü ʿilm ü irādet
Bularda ẓāhir oldı bu saʿādet

Velī Aḥmed'de cemʿ oldı bu esmā [B 3b]
Bu esmā ile bulındı müsemmā

53. Olar kim dū cihānuñ evvelidür
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

Hezār u ṣad hezārān bī-nihāyet [İ 4a, S 56a]
Ṣalāt ile selām ol rūḥa ġāyet

55. Şefāʿat güninüñ ḫalḳa refīḳi
Mededsüzlikde ʿāṣīnüñ şefīḳi

**Der-maʿẕeret-i şurūʿ-i be-kelām** *

Gel iy söz añlayanlar siz yüzinden
Maʿānī fehm idenler kendüzinden

57. Kelāmuñ baḥrı içinde yüzenler
Cevāhirden söze dürler düzenler

---

47 Şerʿi: şerʿ S, YK.
51 Ḥayāt: Ḥayā vü B, Ḥuyūt K, YK // ẓāhir: ḥāṣıl S.
52 Bu: -B.
53 : -B, -K, -YK. ʿOṯmān: ʿOtmān S.
54 Hezār u ṣad hezārān: hezārān ṣad hezārān İ, hezārān ṣad hezār S / bī-nihāyet: bī-nehāyet K'de harekeli.
* [Söze başlamanın özrü hakkında.]
56 Siz: söz B, İ, S // fehm: hem İ, K, S, YK.
57 Baḥrı: baḥr YK // düzenler: dizenler K.

Dinilsün işidüñ bir nice esrār
Velīkin saḳınuñ ṭuymasun aġyār

59. Maʿārif ehli bilür bu kelāmı
Ne bilsün maʿrifetsüz degme ʿāmī

Şular kim dilde bāzār eylediler
Cihānı cümle gülzār eylediler

61. N'ider bāzārı esrār isteyenler
N'ider gülzārı dīdār isteyenler

Velī şunlar ki dilden bī-ḫaberdür
Ne bilsün maʿrifetden bī-hünerdür

63. Dinilse ehl-i ḳalbe sırr-ı taḥḳīḳ
Laṭīf ider eger iderse tedḳīḳ

Kelāma ẓuhr u baṭn u ḥadd idenler [K 4ª]
Maʿānī müşkilātın redd idenler

65. Bilürler her sözüñ ḳaṣdın kemā-hī [B 4ª]
Bulurlar maʿrifet iline rāhı

Ġaraz bu kim bu naẓmı işidenler
Cihānda her biri bir iş idenler

67. Bunuñ ʿaybına igen baḳmayalar
Bunı gözden igen bıraḳmayalar

Beşer olmaz ḫaṭāsuz bu cihānda
Kerīm olmaz ʿaṭāsuz her zamānda

69. Cihānda her kişi yād olmaġ içün
Duʿādan añılup şād olmaġ içün

Ḳomış bir yādigārı kendü gitmiş
Cihān şaṭrancına bir beydaḳ itmiş

---

[58] Ṭuymasun: duymasun B.
[59] Ehli: ehl YK.
[61] N'ider: n'iẕer K // n'ider: n'iẕer K.
[63] Tedḳīḳ: tevfīḳ İ.
[70] Bir: var B / yādigārı: yādigār YK // şaṭrancına: şaṭrancını B.

71. Ġaraz olan duʿādur ehl-i dilden
Duʿā olmasa n'olsun ḳurı dilden

Duʿā ile ġam ehli şād olupdur [İ 4ᵇ, S 57ᵇ, YK 4ᵃ]
Duʿādan ʿāṣīler āzād olupdur

73. İlāhī ben faḳīr ü bī-nevāyı
Esirge derdine irgür devāyı

Duʿāya ḳıl sebeb bu naẓm-ı ḫāṣı
Suçum ʿafv it ḳoma ben ḳulı ʿāṣī

75. Diyeyin mevlidini Muṣṭafā'nuñ
Olursa himmeti ehl-i ṣafānuñ

Meşāyiḫ aṣlı üzre söyleyeyin
Ṭarīḳat mūcibince ṣoylayayın

77. Ḫudāyā sen ḫaṭā ile zelelden
Dilümi saḳlaġıl ḥaşv u ḫalelden

Dimişler mevlidin ṣūretde tekrār [B 4ᵇ]
Eyü dimişler aña yoḳdur inkār

79. Şehādetde bu mevlid cisminüñdür [K 4ᵇ]
Ḥaḳīḳatde taʿayyün isminüñdür

Bu resm ü ṣūret ü ism ü müsemmā
Taʿayyündür ki ẓāhir olmış esmā

81. Anuñ maʿnīde daḫı mevlidi var
Velī ne vālide ne vālidi var

---

[71] N'olsun: n'olur İ / ḳurı: ḳuru B'de harekeli, ḳur YK.
[72] ʿĀṣīler: kelimedeki ikinci hece vezin gereği kısa okunmalıdır.
[74] Ḫāṣı: ḫāmı B // ʿāṣī: ʿāmī B.
[75] Mevlidini: mevlüdini B, S.
[76] Aṣlı: aṣl YK.
[77] Ḥaşv: ḥoşv S.
[78] Mevlidin: mevlüdin S.
[79] İsminüñdür: resminüñdür B.
[80] Esmā: müsemmā B.
[81] Ne vālide ne vālidi: ne vālidi ne vālide B, İ.

Ezelde mevlidin işit ʿayānī
Ebedde nicedür añla beyānı

83. Ezel keşretde vaḥdet ḳāhir olmaḳ
Ebed vaḥdetde keşret ẓāhir olmaḳ

Hidāyet bulmaġa aṣḥāb u evlād
Ḳonıldı bu kitābuñ adı *İ r ş ā d*

85. Göñül Ḳāf'ında Sīmurġ itdi pervāz
Bu ismi oḳıdı Anḳā'dan āvāz

**Der-beyān-ı maʿnā-yı mevlid ki ʿibāretest ez-taʿayyün-i ḫās*** [YK 4[b]]

Nedür maʿnā-yı mevlid evvel añla
Nedür söz ḳaṣdını cān ile diñle

87. Ḥaḳīḳatde nedür mevlid taʿayyün
Ki yaʿni diye Ḥaḳ bir şey içün Kün

Eger ervāḥ ile ecsām olursa
Budur maʿnā-yı mevlid ʿām olursa

89. Taʿayyün ḥāṣıl olsa ġayb ilinde
İrādet kāfīdür ḳudret dilinde

Bu yirde caʿl u ḫalf añlama zinhār [B 5[a], İ 5[a], S 88[a]]
Ki esmā vü ṣıfātuñdur bu esrār

---

[82] Mevlidin: mevlidi B // ebedde: ebedden B.

[83] Keşretde vaḥdet: vaḥdetde keşret B, İ / ḳāhir: ẓāhir S / olmaḳ: olmış İ // vaḥdetde keşret: keşretde vaḥdet B, İ / olmaḳ: olmış İ.

* [Teayyün-i hâstan ibaret olan mevlidin manasını açıklamaya dair.] Başlık: -B. Maʿnā-yı: maʿnī-i S.

[86] Nedür maʿnā-yı mevlid evvel añla: maʿānī mevlidi evvel nedür añla B.

[87] Kün [Ol. II (Bakara) 117: "O göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Bir şey dilediğinde ona sadece 'Ol' der, o da hemen oluverir." (Karaman vd. 2005: 17)] İçün: çün B.

[89] Ḥāṣıl olsa: ḫāṣ olursa B, S, YK // kāfīdür: Ḳāfdur S, YK. Kāfīdür: kelimedeki ikinci hece vezin gereği kısa okunmalıdır.

[90] Ḫalf: ḫalḳ K, YK.

91. Gel imdi mevlidinüñ sırrın işit
Ḥavāss u ʿaḳluñ u cānuña iş it

Bu söze bulmaḳ isterseñ mecāli [K 5a]
Gerek biline saña biş meḥāli

**Der-beyān-ı ḥaḳā'iḳ-i külliyye ki muṣṭalaḥest be-ḥażarāt-ı ḫams***

93. Maḥāli yaʿni biş ḥażretdür añla
Muḥaḳḳıḳlar sözin cān ile diñle

Ki bu biş mertebe biş ʿālem olmış
Bu ḥażretlerde sālik ādem olmış

95. Biri bu ḥażretüñdür ġayb-ı muṭlaḳ
Ki ẕāt u ism ile ẓāhir durur Ḥaḳ

Bu ḥażretde üç olmışdur merātib
Bu ẕevḳ-i ḫāṣı ṣanma ẓann-ı ġālib

97. Birine dinilür ıṭlāḳ-ı muṭlaḳ
İşāret munḳaṭıʿdur bunda el-ḥaḳ

Biri ol vaḥdet-i ẕāt-ı aḥaddur
Bilinmekden münezzehdür ṣameddür

99. Biridür vāḥidiyyet yaʿni esmā
Ulūhiyyet bunuñladur müsemmā

Dimiş kümmelden olan ehl-i eẕvāḳ [YK 5a]
Ki birdür vaḥdet-i ẕāt ile ıṭlāḳ

---

[91] İmdi: indi B // ḥavās: ḫavāṣ B, İ, S, YK.
[92] Mecāli: maḥāli S // maḥāli: mecāli B, K, S.
* [Beş makamla ilgili bir ıstılah olan küllî hakikatlerin açıklamasına dair.] Başlık: Beyān-ı mevlid-i cismānī der-ḥażret-i şehādet B, der-beyān-ı ḥażret-i ḫams ve merātib-i ilāhī ve kināyī S.
[93] Maḥāli: mecāli B, K, S / yaʿni: aʿni İ / ḥażretdür: ḫaṣletdür B.
[96] Olmışdur: olmış YK // ḫāṣı: ḫāṣ YK.
[97] el-Ḥaḳ: ancaḳ K.
[98] Bilinmekden: bilinmegin YK.
[100] Ki birdür: biridür B.

101. Bu ḥażretde devā'ir itdük iṣbāt
Ki tā maʿlūm ola maʿnā-yı ebyāt

Çü maḥsūs ile maʿḳūl ola taṣvīr [B 5b]
Müşāhed ola ehl-i fehme taḳrīr

103. İkinci ḥażrete dinilür ervāḥ [İ 5b, K 5b, S 58b, YK 5b]
Ki oldur cümle-i eşyāya miftāḥ

Budur olʿaḳl-ı kül rūḥ-ı Muḥammed
Ḳalem daḫı buña dir şerʿ-i Aḥmed

105. Burada nefs-i kül tekmīl olupdur
Bunuñ icmāline tafṣīl olupdur

Ḳalem naḳṣ ile bu ḥażretde yek-ser
Olupdur ẕāt ile esmāya maẓhar

107. Bu ḥażretden ẓuhūr ider ṭabīʿat
Hebā vü şekl ü cism ü kül ḥaḳīḳat

Bu ḥażret de gine taṣvīr olındı [K 6a]
Merātib ṣūreti tedvīr olındı

109. Üçünci ḥażret ehl-i sır dilinde [B 6a, K 6b, YK 6a]
Ḫayāl-i muṭlaḳ olmış menzilinde

Bu berzaḫda olur ervāh u ecsām
Bu mirʿāt ile ẓāhir cümle aḥkām

111. Żiyādur aṣlı olmış ẓulmete nūr
Bu yirde ẓāhir olur sırr-ı mestūr

Olupdur cism ü rūḥa beyne beyne
ʿAceb āyīnedür ʿilmiyle ʿayna

---

102 Çü: ki İ // fehme: fehm B.
104 Ol: o B // Aḥmed: Muḥammed B.
106 : -YK. Yek-ser: yik-ser K'de harekeli.
107 Ḫażretden: ḥażretde B, ḥażret YK // cism ü: cism-i K.
108 Gine: yine S / taṣvīr olındı: olındı taṣvīr S / olındı: olupdur İ // tedvīr olındı: ber-vefḳ-ı tedvīr S / olındı: oluptur İ.
111 Aṣlı: aṣl S, YK / ẓulmete: ẓulmet B, İ, K // olur: oldı S / sırr-ı mesṭūr: rāyet-i nūr B.

113. Be-ġāyet vüsʿati vardur ḫayālüñ [İ 3a]
Ki ġayba daḫı şāmildür miṣālüñ

Bu ḥażretde daḫı resm-i devā'ir [B 6b]
Olındı tā ki keşf ola serā'ir

115. Miṣāl-i ism-i rūḥ u cism-i her-yek [S 59a]
Devā'irden görinür añla bī-şek

Sülūk ehline olsun diyü irşād
Baña üç dā'ire gösterdi üstād

117. Yaḳīne yitişen bilür kemā-hī
Ki bu üç dā'ire ṭutmış bu rāhı

Teraḳḳī vü tenezzül cümle esrār
Bu tedvīrāt ile olınur iẓhār

119. Miṣāli ʿarş u kürsīdür ḫabīr ol
Saʿādetden beşāret bul beşīr ol

Şehādet mülkidür dördünci ḥażret [İ 3b, K 7b, YK 7a]
Ki bunda ẓāhir oldı sırr-ı ḳudret

121. Ṭoḳuz aṭa vü dört ana üç oġul
Bu ḥażretde ṭutupdur saġ ile sol

Bu yirde ẕāt ile esmāya maẓhar
Olupdur ʿarş ile kürsī vü aḫter

123. Ṣıfāt-ı sebʿa içün maẓhar-ı tām
Yidi kevkeb ḳonılmış oldı ilhām

---

113 Ġayba: ʿayna S.
115 Añla: cümle B.
116 Baña: buña B, S.
117 Yitişen: irişen S / bilür: bulur B // bu rāhı: revāhı B.
118 Olınur: olurlar K.
119 Miṣāli: miṣāl-i S / kürsīdür: kürsīden B, İ, S // beşāret bul: beşāretden S.
120 Mülkidür: mülk YK / oldı: olur B, İ, S.
121 Dört: dörd İ / ana: +vü İ // ṭutupdur: dutupdur B, ṭoluptur K.
122 Vü: -İ.

Mevālid ile olmışdur ʿanāṣır [B 7ᵃ]
Ṣıfāt-ı sebʿa-i süflī meẓāhir

125. Devā'irden gine fehm eyle āyāt
Bu tedvīrāt durur aʿyāna ġāyāt

Muḥīṭāt u muḥāṭāt oldı ʿālem
Cemīʿinden ġaraż olındı ādem

127. Ġaraż ez-bā-i bi-smi'llāh iy dost [S 59ᵇ]
Hemīn insān buved bāḳī heme post

Ḥurūf-ı besmele bi-ş'nās u bi-ş'mār
Zi-aʿdād-i merātib şev ḫaber-dār

129. Zi-esrār-ı ʿaded ger vāḳıf āyī
Tüvānī yāft derd-i tūrā devāyī

ʿAdedrā ger şevī encām u āġāz
Güşāyed ber-tu ez-ḥarf-i kühen rāz

131. ʿAdedhāyī ki ender-ism u ḥarfest
Çü baḥrī dān ki ū der-ḥükm-i ẓarfest

Yekī çün der-merātib keşf-i ẓāhir
ʿAded şod cümle eşyā evvel āḫir

133. Bişinci ḥażreti ġāyetde derk it [B 7ᵇ, İ 6ᵃ, K 8ᵇ, S 60ᵃ, YK 8ᵃ]
Bu sırrı fehm idüp göñülde berk it

---

[127] [Ey dost! Bismillâhın bâsından kasıt insanın ta kendisidir, gerisi posttan ibarettir.] Bu beyitten önce K'de şu başlık vardır: Naẓm-i Pārisī

[128] [Besmelenin harflerini öğren ve say, mertebelerin sayısından haberdar ol.] Bi-ş'mār: buşmār B'de harekeli.

[129] [Adedlerin sırlarına vâkıf olursan derdinin devasını bulabilirsin.] Vāḳıf āyī: vāḳıʿātī B, S // derd-i tūrā: derdetrā K, YK / devāyī: devātī B, S, YK.

[130] [Eğer adedin başını sonunu bilirsen eski harflerin (mechûlât) sırları sana açılır.] Ber-tu ez-ḥarf-i kühen rāz: tu zi-ḥarf-i kühen rārān B / kühen: kühün K'de harekeli.

[131] [İsimlerdeki harflerin adedlerini deniz gibi bil, o harfler zarf hükmündedir.] ʿAdedhāyī: ʿadedhā-yı YK, S // baḥrī dān: mecrā-yı dān S / ẓarfest: ṭarfest B.

[132] [Makam ve mertebelerden birisi zahir olduğunda bütün eşya baştan sona sayı oldu.]

[133] Sırrı: sır YK.

Ki oldur ḥażret-i insān-ı kāmil
Kemālāta bu ḥażret oldı ḥāmil

135. Budur mir'āt olan esmā vü ẕāta
Budur mişkāt olan cümle ṣıfāta

Bunuñdur maʿrifet ʿārif benüm dir
Bunuñdur maʿṣiyet ṣārif benüm dir

137. Ḥabīb oldur muḥibb oldur u ḳul ol
Faḳīr oldur ẓalūm oldur cehūl ol

Budur ol ḥażret-i cemʿ-i kemālāt [B 8a]
Ki luṭf u ḳahr olmış buña ḥālāt

139. Buña bir dā'ire vażʿ itdük iy yār
Budur muṭlaḳ muḳayyed bilme zinhār

Key añla iy birāder ehl-i eẕvāḳ
Gezerler bu ḳuyūdāt ile ıṭlāḳ

141. Saña biş ḥażretüñ itdük beyānın [B 13a, İ 6b, K 9a, YK 8b]
ʿAyān eyle ʿayān işit ʿayānın

Bu ḥażretlerde añlanan merātib
Saña vāżıḥ gerekdür iy muṣāḥib

143. Ki her menzilde mevlidden bilesin
Taʿayyün nice olmışdur bulasın

**Beyān-ı mevlid-i ẕātī der-ḥażret-i ġayb***

Gel imdi girelüm biz aṣl-ı söze
Muvāfıḳ eyleyelüm yüzi yüze

---

134 Ḥāmil: vāṣıl B.
138 Ḳahr olmış buña: ḳahrı buña olmış B.
139 Vażʿ itdük: itdük vażʿ S.
140 Birāder: bürāẕer B'de harekeli / ehl-i eẕvāḳ: ehlü'l-eẕvāk B // gezerler: görürler B, İ, YK; giderler K / ḳuyūdāt ile: ḳuyūdı ẕāt ile B.
141 Biş: pes B // eyle: añla İ, K, S.
143 Mevlidden: mevlidin S / bilesin: bulasın İ.
* [Gayb makamında zâta ait mevlidin açıklamasına dair.]
144 İmdi: indi YK / biz: bir S.

145. Diyelüm mevlidi ġayb-ı ezelde
Ki sırrı bilesin sen lem-yezelde

Şu vaḳtin kim yoġ idi cümle ʿālem
ʿAdem ketminde pinhān idi ādem

147. Taʿayyünde yoġ idi Ḥaḳ'dan özge
O ẕāt-ı vācib-i muṭlaḳdan özge

Ezel pinhān idi ʿayn-ı ebedde
Ebed mihmān idi ġayb-ı aḥadda

149. Belürdi iḳtiżā-yı ẕāt-ı aḳdes [S 60b]
Tecellī itdi ẕātına muḳaddes

Olıcaḳ ʿilm-i ʿaynı ẕāta mirʾāt
Mübeyyen oldı sırr-ı vaḥdet-i ẕāt

151. Lisān-ı ġayb-ı ẕāt-ı muṭlaḳ-ı Ḥaḳ
Belürdi Küntü kenz ile muḥaḳḳaḳ

Kemāl-i ẕāt u esmā oldı ẓāhir
Muʿayyen olmadın daḫı meẓāhir

153. Ġaniyy ü muṭlaḳ oldı ẕāt-ı yek-tā
Yoġ iken keṣret-i nisbiyy-i esmā

Ḥaḳīḳatde çü keṣret oldı maʿdūm [K 9b, YK 9a]
Bir oldı ʿālem ile ʿilm-i maʿlūm

155. Bu vaḥdet nüktesi içün işāret [İ 7a]
Hüva'llāhu aḥad geldi beşāret

---

145 Mevlidi: mevlüd S, mevlid YK.

147 Vācib-i: vāḥid-i S.

151 Küntü kenz [Ben gizli bir hazineydim. Hadis kabul edilen söz şöyledir: "Ben bilinmeyen bir hazineydim, bilinmeyi diledim, birtakım kimseleri yarattım, onlara kendimi bildirdim ve onlar da beni bildiler." (Yılmaz 1992: 91, 98)]

152 Ẕāt u: ẕāt-ı S.

153 Nisbiyy-i: nebiyy-i B.

154 Çü: bu B / maʿdūm: maʿlūm K // ʿilm-i: ʿilm ü K.

155 Hüva'llāhu aḥad [CXII (İhlâs) 1: "O Allah birdir." (Karaman vd. 2005: 604)]

Pes imdi diñle sırrın vaḥdetīnüñ
Ki tā añla ne işi keşretīnüñ

157. Bu sırra berzaḫ-ı kübrā dimişler
Maḳām-ı ismin *Ev-ednā* dimişler

Ḥakīḳatde bu sırdur aṣl-ı insān
Ne insān kāmil insān ʿārif insān

159. Bu sırdur ẕāt-ı esmāya nümūne
Budur cāmiʿ bürūz ile kümūne

Aḥaddan Aḥmed'e bir mīmdür farḳ
Cihān ol mīmüñ içinde durur ġarḳ

161. Aḥad sırrından Aḥmed sırrın añla
Bu taḥḳīḳ ince sözdür ḫūb diñle

Ezel maḥbūbdur bu sır muʿallaḳ [B 14ᵃ]
Ebed maṭlūbdur bu raḥmet-i Ḥaḳ

163. Bu sırdur ḳıble-i mevcūd u vācid
Bu sırdur cümle-i keşretde vāḥid

Bu sırdur ḥażret-i ġaybuñ kemāli [S 61ᵃ]
Budur cāmiʿ celāl ile cemāli

165. Bu sırdur vaḥdet-i ʿilmīde bāhir
Bu sırdur keşret-i ʿaynīde ẓāhir

Münezzeh ẕāt-ı pāküñ iḳtiżāsı
Bu sırr iẓhārı olmış muḳteżāsı

---

[156] İmdi: indi K, YK / sırrın: sırrı B.

[157] Ev-ednā [Daha da yakın. LIII (Necm) 8-9: "Sonra Muhammed'e yaklaştı, derken daha da yaklaştı, o kadar ki iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu." (Karaman vd. 2005: 525)] Maḳām-ı: maḳāmı B / ismin: sırrın B.

[158] Kāmil insān ʿārif insān: ʿārif insān kāmil insān S.

[160] S'de 161. beyit. Mīmüñ: mīm B.

[161] Diñle: söyle İ. S'de 160. beyit.

[162] Raḥmet-i: raḥmeti S, YK.

[163] Vācid: vāḥid B, İ.

[165] Vaḥdet-i ʿilmīde: vaḥdet ilminde S / bāhir: ẓāhir S // ʿaynīde: ʿaynında B / ẓāhir: bāhir S.

[166] İẓhārı: iẓhār B / muḳteżāsı: iḳtiżāsı B.

167. Taʿayyünden tecellīden bilindi
Resūl'üñ mevlidi aṣlı bulındı

Ṣalāt ile selām ol sırr-ı ẕāta
Ki andandur ẓuhūr ism-i ṣıfāta

**Beyān-ı mevlid-i esmāyī der-ḥażret-i ġayb**[*] [K 10[a], YK 9[b]]

169. Çü bulduñ mevlid-i ẕātīsine yol
Gel imdi mevlid-i esmāsını bul

Dinildi bāṭınī ʿilmüñ rumūzı
Dinilsün ẓāhirī ʿilmüñ künūzı

171. Vücūduñ bāṭınī feyżin işidüñ
Ṭuyarsañ ẓāhirī feyzin iş idüñ

Ne bāṭın yaʿni oldur ẕāt-ı aḳdes
Ne ẓāhir yaʿni esmā-yı muḳaddes

173. Murād ez-ẓāhir ü bāṭın derīn-cā [İ 7[b]]
Çi ḫ[v]āhed būd yaʿni ẕāt u esmā

Tecellī idicek vaḥdetde ẕātı [B 14[b]]
Ẓuhūr itdi gelüp cümle ṣıfātı

175. ʿİnāyetden taʿayyün buldı vaḥdet
Hidāyetden muʿayyen oldı keṣret

Taʿayyünde aḥaddur ism-i ẕātı
İlāhiyyetde vāḥiddür ṣıfātı

---

[167] Mevlidi: mevlid-i B, İ, K / bulındı: bilindi K.
[168] Ṣalāt ile selām: selām ile ṣal[v]āt İ.
[*] [Gayb makamında isimlere ait mevlidin açıklamasına dair.] Der: -B.
[169] Ẕātīsine: ẕātına B // imdi: indi YK / esmāsını: esmāyı S, K, YK; esmāyı sen B.
[170] Bāṭınī: bāṭın B / ʿilmüñ: ʿilm-i İ // ẓāhirī: ẓāhir B.
[171] İşidüñ: işitdüñ B, İ, K // ẓāhirī: ẓāhir B / iş idüñ: iş itdüñ B, İ; işitdüñ K.
[172] Ne: ki İ.
[173] [Bu yerde zâhir ile bâtından murat, zât ile esmadır.]
[174] Gelüp: ṭaleb İ, K, S, YK.
[175] Vaḥdet: ẓāhir İ // muʿayyen oldı: taʿayyün buldı B.
[176] Vāḥiddür: vāciddür B.

177. Çü oldı ẓāhir ʿilm-i isme mir'āt
Tecellī itdi esmāsı ile ẕāt

Ezelde cümle-i esmā bilindi
Ebedde cāmiʿ-i esmā bulındı

179. Nedür ol ism-i cāmiʿ ism-i Allāh
Ki ol sulṭān u ḳuldur mā-sivā'llāh

Tecellī bulıcaḳ ʿilm ile esmā [K 10b]
Ḥaḳā'iḳ issi oldı cümle eşyā

181. Bu yirde ṯābit olmışdur ḥaḳā'iḳ
Bu yirdendür cihānda her deḳā'iḳ

Nedür ṣūret olan maʿlūm u maʿdūm [S 61b]
Nedür maʿdūm olan maʿnā-yı mefhūm

183. Lisān-ı ḥāl ile her bir ḥaḳīḳat [YK 10a]
Diler ẓāhir ola sırr-ı şerīʿat

Vücūd ister merātibde kemā-hī
Ki tā me'lūh olan bile ilāhı

185. Çü reşş oldı vücūd-ı ʿām nūrı
ʿAdem ẓulmātı gösterdi ẓuhūrı

ʿAdem çün oldı mir'ātı vücūduñ
Belürdi ṣūreti her şeyde cūduñ

187. Meşāyiḫ buña dirler ʿayn-ı ṯābit
Budur meşhūd olan her ʿayn-ı ṯābit

Bulardur ṣūret-i ʿilmīye esmā
Bularuñ ṣūretidür her müsemmā

189. Her ismüñ ṣūreti ikidür iy dost
Birisi maġz u birisi durur post

---

184 Ki tā me'lūh olan bile ilāhı: ʿAdem ẓulmātı gösterdi çü rāhı B.

185 : -B.

187 Meşhūd: meşhūr İ, S, YK.

188 Ṣūret-i ʿilmīye esmā: ṣūret-i her ʿilm-i esmā B, ṣūreti ʿilmiyy-i esmā K // ṣūretidür her: ṣūreti durur B.

189 Maġz u birisi: maġzıdur biri B.

Birisi bāṭın u birisi ẓāhir
Biri ʿilmī biridür ʿayn-ı bāhir

191. Key añla ism-i cāmiʿ ṣūretini
Ki cemʿ itmiş bu esmā sīretini

Ḥaḳīḳatde ger açarsañ baṣīret [İ 8a]
Bu ism-i cāmiʿüñdür cümle ṣūret

193. Şuʾūn-ı ẕātıdur esmā vü aʿyān
Vücūda murtabıṭdur bunda imkān

Ṣoralar ẓāhirī ʿilmüñ nesidür
Resūl'üñ mevlid-i esmāʾisidür

195. Nebī'nüñ mevlididür añla zinhār [K 11a]
Bu esmā ʿilminüñ esrārı iy yār

Şuʾūn-ı ẕāt<ı> ile ism-i cāmiʿ
Muḥammed mevlididür oldı lāmiʿ

197. Çü sırr-ı ʿilm-i ẕāt-ı vaḥdet oldur
Pes esrār-ı ṣıfāt-ı keẕret oldur

Belürdi Küntü kenzüñ reh-nümāsı [YK 10b]
Görindi ḳudretüñ Ḳāf'ı Hümā'sı

199. Taʿayyünler çü esmādan bilindi [B 8b]
Ebedde Aḥmed'e mevlid bulındı

Bilindi mevlid-i ẕātī vü esmā
Ḳılalum mevlidi rūḥına inşā

201. Ṣalāt ile selām ol cāmiʿ isme [S 62a]
Ki ḥākimdür cihānda cümle resme

---

190 Biridür: vü birisi S.
192 Cāmiʿüñdür: cāmiʿinüñdür B.
193 Ẕātıdur: ẕātdur YK / aʿyān: ʿaynān B // mürtebiṭdür: mürṭabindür B.
194 Ṣoralar: ṣūretler S // mevlid-i esmāʾisidür: mevlidinüñ esmāsıdur B.
195 Esrārı: esrārın B.
198 Küntü kenz, bk. 151. beyit.
200 Rūḥına: rūḥīye YK.

**Beyān-ı mevlid-i rūḥī der-ḥażret-i ervāḥ***

Gel iy ʿaḳluñ ʿıḳālını açanlar
Ḳalemdin noḳṭa vü ḥarfi seçenler

Göñül levḥinde esrārı yazanlar
Maʿānī baḥrı içinde yüzenler

Mecāz ile ḥaḳīḳat derk idenler
Kināyet nüktesini berk idenler

Tenezzül aṣlı dinilsün işidüñ
Tedellī rabṭını bilüp iş idüñ

Kelām-ı ḥażret-i ervāḥı diñleñ
Resūl'üñ mevlidi fetḥini añlañ

Ḳaçan kim sırr-ı ʿilm-i ẕāt u esmā
Bilindi vü bulındı ġayb u iḥmā

Ne ġayb ol ʿālem-i envār-ı muṭlaḳ [K 11b]
Ne muṭlaḳ vaḥdet-i aʿyān-ı muġlaḳ

Görindi çün-ki mirʾāt-ı ʿademden
Maḥabbet birle esrār-ı ḳıdemden

Çü ʿaḳl ü nefs-i küllī oldı ẓāhir [İ 8b]
Belürdi ẕāt-ı esmāya meẓāhir

Nedür ol ʿaḳl-ı kül rūḥ-ı Muḥammed [B 9a, YK 11a]
Nedür ol nefs-i küll ervāḥ-ı Aḥmed

Eger bildüñ ise sırrın ezelde
Bilürsin ʿaḳl ü nefsi lem-yezelde

* [Ruhlar makamında ruha ait mevlidin açıklamasına dair.] Başlık YK'de 202. beyitten sonra gelir. Der-beyān-ı ḥaḳā'iḳ-i külliyye ki muṣṭalaḥest be-ḥażret-i ḫāmis B.

202 Ḳalemdin: ḳulaḳdan K // noḳṭa: nuṭfe YK.

203 Esrārı: esrār YK // baḥrı: baḥr İ, YK.

204 Mecāz ile: mecāzīyi B // kināyet: kifāyet B / nüktesini: ḳalʿasını S.

205 Aṣlı: aṣl YK // tedellī: tedennī B / bilüp: bilüñ S.

206 Ervāḥı: ervāḥ S, YK // fetḥini: fetḥin YK.

210 ʿAḳl ü: ʿaḳlı B / küllī: küll YK.

212 Sırrın: nefsin K // ʿaḳl ü: ʿaḳlı B.

213. Biridür maẓhar-ı icmāl-i vaḥdet
Birisi maẓhar-ı tafṣīl-i keşret

Cihānı ser-be-ser çün ṭutdı ervāḥ
Bu ervāḥ ile ẓāhir oldı eşbāḥ

215. Key idrāk it ne imiş rūḥ-ı aʿẓam
Taʿayyündür vücūdı Ḥaḳḳ'a fe'fhem

Nedür ol inʿikās-ı ẕāt u esmā
Elifdür ism-i bā ile müsemmā

217. Kimesne itmedi rūḥa beyānı
Ne itsünler ʿayān-ender-ʿayānı

Vücūda ḥadd u resmi itmediler
Bu rūḥı bilmek içün gitmediler

219. Ne ḥādiṣdür ki görindi ḳıdemden [S 62b]
Ne levḥ olur ki ẓāhirdür ḳalemden

Ḥaḳīḳatde nedür ervāḥ-ı eşyā
Resūl'üñ rūḥına tafṣīl ü inşā

221. Nebī'nüñ mevlididür rūḥ-ı aḳdem
Ḳamu ervāḥuñ üstinde muḳaddem

Çü ẕāt-ı isme ʿaḳl ü nefs mir'āt
Olaldan ẓāhir oldı cümle ẕerrāt

223. Belürdi ʿaḳl u nefs ile ṭabīʿat [K 12a]
Hebā vü şekl ü cism-i kül ḥaḳīḳat

Bularuñ her biridür mevlid-i ḫāṣ [B 9b]
Bu taḥḳīḳi dimişdür ehl-i iḫlāṣ

---

213 Vaḥdet: ḳudret İ // maẓhar-ı: maẓhar u K.
214 Ser-be-ser: ser-te-ser İ.
216 Nedür: budur B, İ // bā: bī İ, be K, YK.
217 ʿAyān-ender-ʿayān: ki andandur ʿayānı B.
218 Vücūda ḥadd u: vücūdı ḥaddı B / resmi: resm S.
221 Aḳdem: aʿẓam B.
222 Ẕāt-ı isme ʿaḳl: ẕāt-ı ʿaḳl-ı isme S / isme: ism-i B.
224 Mevlid-i: mevlidi S // taḥḳīḳi: taḥḳīḳ YK.

225. Dinildi mevlidi ġaybī vü ervāḥ
Dinilsün mevlidi cismī vü eşbāḥ

Çü idrāk eyledüñ sırrını ẕātuñ [YK 11b]
İşitdüñ remzin esmā vü ṣıfātuñ

227. Nedendür ʿaḳl-ı nefsi çün-ki bildüñ
Resūl'üñ mevlidin her şeyde bulduñ

Pes imdi gözüñ aç sözüñ yüzine
Kelāmuñ gör ki ardı ne yüzi ne

229. Tarīḳ-i ism ile keşf it muʿammā [İ 9a]
Gider bu perdeyi añla müsemmā

Nedendür maʿnī-i Levlāk añla
Ne imiş mevlid-i eflāki diñle

231. Çü bilesin neye maẓhardur eflāk
İdersin ʿālem-i ʿulvīyi idrāk

Ṣalāt ile selām-ı lā-yezālī
Şuña kim rūḥı bulmışdur kemāli

**Beyān-ı mevlid-i cismānī der-ḥażret-i şehādet***

233. Gel iy ʿārif nedür bil aṣl-ı ʿālem
Ne yirden ẓāhir olmış nesl-i Ādem

Şehādet mevlidinüñ bil beyānın
Yaḳīn it sırr-ı pinhānuñ ʿayānın

---

226 Çü: çün İ, S / eyledüñ: eyledi İ / sırrını: sırrın K, YK.

228 Aç: -İ.

230 Levlāk, bk. 40. beyit. Diñle: añla İ.

231 Çü bilesin neye maẓhardur: bilesin ki nice maẓhardur B / maẓhardur: maẓhar İ // İdersin: idesin B / ʿulvīyi: ʿulvī S.

232 Rūḥı: rūḥ İ, K, YK.

* [Şehadet makamında cisme ait mevlidin açıklamasına dair.] Başlık: -İ, -S. Der-beyān-ı mevlid-i rūḥī der-ḥażret-i ervāḥ B.

233 ʿĀlem: ādem İ // yirden: yirde B / nesl-i: cism-i K / ādem: ʿālem İ.

235. Sümüvvāt u mevālīd üstüḳuṣṣāt
Ne şeydendür hevā cevvinde ẕerrāt

Bu eşḫāṣ u bu eṣnāf u bu eṭvār [B 10[a], K 12[b]]
Bu envāʿ u bu ecnās u bu estār

237. Bu eṣvāt u bu elvān u bu eşkāl
Nedendür añla aṣlın gitsün işkāl

Ḳaçan levḥ-i ʿadem vech-i vücūda [S 63[a]]
Muḳābil oldı esmā geldi cūda

239. Bilindi sırr-ı ẕāt u sırr-ı esmā
Muʿayyen oldı aṣl-ı cümle-eşyā

İşitdüñ ʿakl ü nefsüñ aṣlını sen [YK 12[a]]
Ki sırr-ı ẕāt u esmādur muʿayyen

241. Çün ol sırdan görindi aṣl-ı ervāḥ
Hem ol sırdan durur pes cümle eşbāḥ

Velī diñle ne vech ile görindi
Beyānından ʿayān olsun gör indi

243. Ḥadīṣinde didi Sulṭān-ı İsrā
Ki Ḥaḳ ḫalḳ eylemişdür dürr-i beyżā

Naẓar ḳılmış aña heybet yüzinden
Ṣu olup erimişdür kendüzinden

245. Cihān bir baḥr oluban cūşa gelmiş
Miyāndan cümle şey āġūşa gelmiş

---

[235] Üstüḳuṣṣāt: B ve K'de harekeli; [yaʿni ʿanāṣır] K, YK // cevvinde: cevfinde B, S, YK.

[237] Gitsün: bilsün S.

[241] Pes: sen K.

[242] İndi: imdi B, İ, S.

[243] Ḥadīṣinde: ḥadīṣde İ / İsrā: Esrā B'de harekeli // Ḥaḳ: ḫalḳ S / eylemişdür: eylemiş idi B / dürr-i: -K.

[244] Ṣu: su K, YK / erimişdür: ermişdür YK / ṣu olup erimişdür: erimişdür ṣu olup B.

[245] Cümle şey: cümlesi İ.

Buḥār-ı elṭafıdur yidi eflāk
Laṭīfiyle keşīfi nār ile ḫāk

247. Bu cünbişden sarāy-ı ʿālem olmış
Sarāy içinde sulṭān ādem olmış

Budur ol ʿunṣur-ı aʿẓam ḥaḳīḳat [İ 9b]
Kim aña dürr-i beyżādur şerīʿat

249. Bu ʿunṣur maẓharıdur sırr-ı ẕātuñ [B 10b]
Bu eşyā gibi esmā vü ṣıfātuñ

Yidi seyyāredür bundan muʿallaḳ
Merākizde bu erkān-ı muṭabbaḳ

251. Nebāt u maʿden ü ḥayvān u insān [K 13a]
Bu ʿunṣurdan belürdi cümle yek-sān

Çü bu ʿunṣurdan oldı aṣl-ı eflāk
Dinildi pes Nebī şānında Levlāk

253. Velī kürsī ile ol ʿarş-ı aʿẓam
Degüldür ʿunṣurī Va'llāhu aʿlem

Ṭabīʿatdur bular fānī degüller
Ḳadīmīlerdür erkānī degüller

255. Key añla şeyḫ-i ekber ider iṯbāt [YK 12b]
Miṯāli ʿarş ile kürsī vü cennāt

Meşāyiḫ keşfinüñdür bu tenezzül
Ḥakīm aṣlınca egridür tevaġġul

---

246 Elṭāfıdur: luṭfıdur B / yidi: beyn-i B.
247 Sarāy içinde: sarāy-ı cümle B.
248 Aʿẓam: ism İ // kim: ki B.
250 Bundan: bunda B // merākizde: merākizden İ.
251 ʿUnṣurdan: ʿunṣurda B / belürdi: bulardur B.
252 : -S. Aṣl-ı: cümle B // Levlāk, bk. 40. beyit.
253 Va'llāhu aʿlem [Allah en iyisini bilir. Kur'an'da bazı ayetlerde bu ifade geçer: III (Âl-i İmran) 36, IV (Nisa) 25, V (Maide) 6, VI (En'âm) 58 gibi (Yılmaz 1992: 18).] Ol: evvel B'de harekeli.
254 Ṭabīʿatdur: ṭabīʿīdür S / degüller: degüldür İ, S // degüller: degüldür İ, S.

257. Heyūlā ẓulmetinden çıḳmadı hīç
Teselsül görüp oldı devr ile pīç

Bu tertīb üzredür īcād-ı ecsām [S 63b]
Ki aḥkām eylemiş ḫallāḳ-ı aḥkām

259. Bu aṣla ḳā'il olup ehl-i sünnet
İderler ṣānīʿa her laḥẓa minnet

Nebī'nüñ mevlididür ʿunṣur-ı pāk
Kim andandur ẓuhūr-ı ḫıṭṭa-i ḫāk

261. Şehādet ḥażretinde dürr-i beyżā
Ẓuhūr itdi vü ẓāhir oldı eşyā

Şunı kim dürr-i beyżā itdi iẓhār [B 11a]
Nebī'nüñ mevlidine ider iḳrār

263. Sen ü ben Zeyd ü ʿAmr u Bişr ü Ḫālid
Aḫ u ʿam vālide hem daḫı vālid

Resūl'üñ mevlididür her birimüz
ʿUrūḳ aʿṣāb u aʿżā vü derimüz

265. Muḥammed mevlididür cümle ẕerrāt
Bu āfāḳ içre dindi nice kerrāt

Anuñ rūḥından oldı cümle ervāḥ [K 13b]
Anuñ cisminden oldı cümle eşbāḥ

267. Ṣalāt ile selām ol rūḥ-ı pāke [İ 10a]
Ki andandur ẓuhūr eflāk ü ḫāke

---

257 Heyūlā: heyūlī S / ẓulmetinden: ẓulmetinde İ.
259 Olup ehl-i sünnet: oldı ehl-i cennet İ.
260 Kim: ki B / ḫıṭṭa-i: ḫaṭṭa-i B.
262 Şunı: neyi S.
264: Aʿżā: aʿṣal B, İ, YK / vü: ki S.
265 Dindi: didi İ.
267 Ki: kim B / eflāk ü: evlād-ı İ.

**Beyān-ı mevlid-i miṣālī der-ḥażret-i ḫayāl-i muṭlaḳ***

Dilerseñ kim bilesin iy ḳarındaş
Miṣāl-i muṭlaḳ içre mevlidi fāş

269. Dil ile añla dil güftārın iy dost [YK 13a]
Miṣāl-i muṭlaḳuñ esrārın iy dost

Eyā cān bülbülin şeydā ḳılanlar
Maʿānī gülşenin zībā ḳılanlar

271. Ḫayāl āyīnesinde yüz görenler
Bu ḥarf u ṣavt içinde söz görenler

Lüġazlardan muʿammālar düzerler
Şular kim baḥr-i maʿnīde yüzerler

273. İşidüñ iş idüñ sırr-ı ḫayāli
Żiyā-yı muṭlaḳ ol baḥrüñ miṣāli

Ṭabīʿat inbisāṭınuñ bürūzı [B 11b]
Ḫaḳīḳat inʿikāsınuñ rumūzı

275. Ne berżaḫdur bu mirʾāt-ı mücellā
Ne meclādur bu mişkāt-ı muṣaffā

Ne ḥażretdür bu basṭ-ı bī-nihāyet
Ki oldur cümleyi temṣīle ġāyet

277. Miṣāl-i ism ü rūḥ u cism-i żerrāt [S 64a]
Görinür anda eṭvār ile kerrāt

Çü mirʾāt oldı eşyā ṣūretine
Ne ṣūret belki cümle sīretine

---

* [Hayâl-i mutlak makamında misale ait mevlidin açıklamasına dair.]

271 : -S. Ṣavt: ṣavtı B, ṣūret İ.

272 Kim: ki K, YK.

273 Baḥrüñ: baḥrī B; baḥr İ, K, YK.

274 İnbiṣāṭınuñ: enbiyāṭınuñ B / bürūzı: rumūzı B.

276 : -S.

279. Bilindi bunda her efʿāl ü aḥvāl
Ṣıfāt ü ḥüsn ü ḳubḥ u maʿnī vü ḳāl

Kemāl ü naḳṣ u ʿaḳl ü nefs bī-şek [K 14a]
Bilinür bunda evṣāf ile her yek

281. Çü bu berżaḫda imiş cümle aḥvāl
Resūl'üñ mevlidin fehm eyle fī'l-ḥāl

Ki her bir mevlide vech-i miṡāli
Olur elbetde berżaḫda ḥayāli

283. Çü Aḥmed mevlidin her şeyde bildüñ
Miṡālin ʿaḳl ü yā keşf ile bulduñ

**Vech-i teʾḫīr-i mevlid-i miṡāl-i muṭlaḳ ez-mevlid-i ḥażret-i şehādet*** [YK 13b]

Miṡālüñ mevlidi ber-vech-i tasṭīr [İ 10b]
Şehādet mevlidinden oldı teʾḫīr

285. Çü rūḥ u cism ü berżaḫdur miṡālüñ
Ne andandur ne bundandur ḫayālüñ

Üleşmişdür keşīfe nūr-ı ervāḥ [B 12a]
Ḳarışmışdur aña ẓulmāt-ı eşbāḥ

287. Żiyā-yı muṭlaḳ olmış anda ḥāṣıl
Cemīʿ-i şekl ile emṡāle ḳābil

Teravvuḥ eylemişdür anda eşbāḥ
Tecessüd baġlamış emṡāl-i ervāḥ

---

[281] İmiş: yetmiş İ.

[282] Elbetde: elbette K, YK.

[283] Çü: Bu B / mevlidin: mevlüdin B ve S'de harekeli.

* [Misal-i mutlakın mevlidinin, şehadet makamının mevlidinden tehir olan yönünün açıklamasına dair.] Başlık: Der-beyān-ı teʾḫīr-i mevlid-i miṡāl-i muṭlaḳ ān-mevlid-i ḥażret-i şehādet B, +der-beyān K / mutlaḳ: -S / ḥażret-i: -S / şehādet: +der-beyān İ, S.

[284] Mevlidinden: mevlüdinden B, İ.

[287] Emṡāle: emṡāl YK.

[288] Teravvuḥ: rūḥ İ, teravḥun K'de harekeli // emṡāl-i: imṡāl-i B'de harekeli.

289. Ḥaḳīḳatde olupdur nūr u ẓulmet
Żiyānuñ ṣūreti şānına ʿillet

Olur maʿlūlına ʿillet muḳaddem
Miṣāl andan muʾaḫḫar oldı feʾfhem

291. Ṣalāt ile selām ol ferʿ-i ẕāta
Ki mebdeʾdür bu nevʿ-i cins ü faṣla

**Beyān-ı mevlid der-cemīʿ-i ḥażarāt-ı ḫams bi-ḥasebiʾl-Ḳurʾāniʾl-ḳadīm***

İşit iy lafż u maʿnīden ḫaber-dār [K 14b]
Bu mevlidde dinilür lübb-i esrār

293. Bilinür noḳṭa vü ḥarfüñ rumūzı
Kelāmuñ açılur bunda künūzı

Leṭāʾif keşf idiserdür ʿibāret [S 64b]
Anı ṭuymaz meger ehl-i işāret

295. Göz açup itmeyince fikr ü tedḳīḳ
Bu mevlidden bilinmez sırr-ı taḥḳīḳ

Kelām-ı ḳavlī vü fiʿlīde esrār
Dinilür key ṣaḳın ṭuymasun aġyār

297. Kelāmuʾllāh ile ʿālem ʿayānī [YK 14a]
İki muṣḥafdur añla sen beyānı

---

289 Şānına: neşʾine B.

291 Ṣalāt ile selām: selām ile ṣalāt İ/ ẕāta: aṣla B, İ; vāṣıla K, YK // mebdeʾdür: mebdeʾimdür S.

* [Mevlidi beş makamın bütününde Kurʾanʾa göre açıklamaya dair.] Başlık: -B. Ḫams: -S / ḳadīm: -S.

292 Lafż: luṭf S / maʿnīden: maʿnīde İ.

293 Künūzı: rumūzı B.

294 İdiserdür: ider bunda S.

295 Tedḳīḳ: tevfīḳ İ.

296 : -S. Ḳavlī: kelimenin ikinci hecesi vezin gereği kısa okunmalıdır. Ṭuymasun: duymasun İ.

297 İle ʿālem: ʿālem ile İ // iki: añа S / muṣḥafdur: muṣḥafdan B.

Biri ḥādiṣ durur biri ḳadīmī [B 12b]
Vücūdīdür biri biri ʿadīmī

299. Cihāndur muṣḥaf-ı fiʿliyy-i Allāh
Sen iḳrār it buña kim yoḳdur ikrāh

Çü Ḳurʾān muṣḥaf-ı ḳavliyy-i Ḥaḳʾdur
Resūlʾe muʿcize şerʿe nesaḳdur

301. Kelām-ı nefsidür bulmaz tebeddül
Nitekim ẕātına yoḳdur taḥavvül

Bu iki muṣḥafı bildüñ muʿayyen [İ 11a]
Olup ḳavlī ile fiʿlī mübeyyen

303. Niẓām-ı ḫāṣ ile ṭurmış bu ʿālem
Ara yirde ḫalīfe olmış ādem

Bu iki muṣḥafı bilmiş kemā-hī
Bilüp nefsini bilmişdür ilāhı

305. Kelām-ı nāṭıḳ olup söze gelmiş
Vücūd-ı ʿilm ü ġaybī yüze gelmiş

Zebūr İncīl ile Tevrāt u Furḳān
Olupdur cümle ḳāl-i ḥāl-i insān

307. Cihānda ʿaḳl ü nefs erkān ü eflāk [K 15a]
Mevālīd ü daḫı cinn ile emlāk

Kelām-ı fiʿlī içün oldı tafṣīl
Bularuñ her biri bir sūre delīl

---

298 Ḥādiṣ durur: ḥādiṣdür YK.
299 Buña: baña YK / buña kim: kim buña B.
300 Ḳurʾān muṣḥaf-ı ḳavliyy-i Ḥaḳʾdur: bir muṣḥafda Ḳurʾān ḳavli ḥaḳdur B.
301 Nefsidür: nefsdür İ.
302 Bu: çü S / muṣḥafı: muṣḥaf YK.
304 Bilüp: bulup B, İ / nefsini: nefsin YK / bilmişdür: bildürmiş İ.
305 Vücūd-ı ʿilm ü: vücūdı ʿilmī B / ġaybī: ʿaynī B, İ, K.
306 Furḳān: Ḳurʾān İ, S.
308 Fiʿlī: Kelimenin ikinci hecesi vezin gereği kısa okunmalıdır.

309. Suverden añla āyāt-ı ʿiẕāmı
Ḥurūf u noḳṭadandur intiẕāmı

Ḥaḳ'uñ ʿilminde esmānuñ bürūzı [B 15a]
Bu eşyā ḥarfdur añla rumūzı

311. Nedür noḳṭa vücūdı ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ
Ki ḥarf u lafẓı andan oldı müştaḳ

Merātib defter ü dīvāna geldi [YK 14b]
Tamām oldı vü söz insāna geldi

313. Saña bu muṣḥaf-ı fiʿlīde iy yār [S 65a]
Resūl'üñ mevlidin bildürdi güftār

Çü itdük mevlid-i fiʿlīyi taḥrīr
İşit sen mevlidi ḳavlīde taḳrīr

315. Bu basṭ olan kelāmuñ ḳıṣṣasından
Resūl'üñ mevlidin bil ḥiṣṣesinden

Çü Aḥmed mevlidindendür bu efʿāl
Pes anuñ mevlididür cümle aḳvāl

317. Eger añladuñ ise sırr-ı ẕātı
Bu tafṣīl olan esmā vü ṣıfātı

Bilürsin bī-gümān sen kim bu Ḳur'ān
Muḥammed mevlididür cümle yek-sān

319. Çü ẕātuñ sırrıdur aña ḥaḳīḳat
Ṣıfat sırrıdur aḥkām-ı şerīʿat

---

309 ʿİẕāmı: niẕāmı B.
310 : İ'de kıyıda.
311 Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ: muṭlaḳ-ı Ḥaḳ S // lafẓı: lafẓ İ, ṣavt S.
312 Vü: çü S.
313 Fiʿlīde: fiʿlīden K.
314 Fiʿlīyi: fiʿlī İ, S, YK.
315 Olan kelāmuñ: olanlar anuñ S.
319 : -B, -İ, -K, -YK.

Bu sırr ol sırr çün tafṣīl olupdur
Şerīʿat ʿarşına tekmīl olupdur

321. Çü tafṣīl ile ẓāhir oldı Furḳān
Ẓuhūrından kemāle irdi insān

Muḥammed ḥāmil olup bu kemāli
Beyān itdi cemāl ile celāli

323. Çü Ḳurʾān oldı aña cümle aḳvāl [B 15ᵇ, İ 11ᵇ, K 15ᵇ]
Şerīʿat anuñ içün oldı aḥvāl

Ṭarīḳat ḫod aña efʿāl olupdur
Ḥaḳīḳat ʿayn-ı ḥāl-i ḥāl olupdur

325. Pes imdi noḳṭa ḥarf u lafẓ u āyāt
Kelām u sūre vü aḥkām-ı cennāt

Ḳamu vaʿd u vaʿīd ü ḳıṣṣalardan
Ḥaḳ'uñ tevḥīdiyile ḥiṣṣelerden

327. Resūl'üñ mevlidin fehm eyle iy yār
Ki maʿlūm ola saña sırr-ı esrār

İşit el-ḳıṣṣa mecmūʿ-ı rumūzı [YK 15ᵃ]
Çü sırr-ı Aḥmed itmişdür bürūzı

329. Belürmiş ḥükm sulṭān-ı ezelden
Görinmiş fiʿl ü ḳavli lem-yezelden

Muḥammed'dür vücūda genc-i maḫfī
Muḥammed'dür bu ṣūretlere maʿnī

331. Muḥammed'dür bu ʿaḳl ü nefs ü ervāḥ
Muḥammed'dür cemīʿ-i sırra eşbāḥ

---

321 Furḳān: Ḳurʾān S.
322 Bu: ol S.
323 Ḳurʾān: Fürḳān B // aḥvāl: efʿāl S.
325 İmdi: indi B, K, YK.
326 Vaʿīd ü: vaʿīddür S.
329 Fiʿl ü: fiʿlī B / ḳavli: ḳavl İ, YK.
330 Ṣūretlere: ṣūretlerde B.

Muḥammed'dür şefīʿ ü muḳtedāmuz [S 65ᵇ]
Bi-ḥamdi'llāh añadur iḳtidāmuz

İlāhī baḥr-ı ʿiṣyān buldı ṭuġyān
Resūl'üñ şefḳatin sen eyle dermān

Muḥammed ḥaḳḳı içün yā İlāhī
Ḳoma ʿāṣī bizi ʿafv it günāhı

Yed-i ḳudretdedür çün maḥv u iṯbāt
Ḫudāyā umaruz dīdār u cennāt

Ṣalāt ile selām ol sırr-ı ẕāta [B 16ᵃ]
Ki oldur maẓhar-ı esmā ṣıfāta

**Beyān-ı mevlid-i ʿamelī der-ḥażret-i şehādet*** [K 16ᵃ]

Eyā maʿnī şarābın eyleyen nūş
Birez sözden yaña ṭutġıl gine gūş

Beyān-ı mevlid-i aʿmāli diñle
ʿİbāda farż olan efʿāli añla

Çü bişdür şerʿ ile mebnā-yı İslām
Saña Ḥaḳ'dan bu bişdür faż̧l u inʿām

Ḳoyup tevḥīd ile ṣavm u ṣalātı
Buyurdı ehline ḥacc u zekātı

Bu biş rükn ile İslām oldı ḳā'im [İ 12ᵃ]
Bunuñladur livā-yı şerʿi dā'im

Gerek dīn ehline bu biş hemīşe
Şiʿār-ı şerʿidür idine pīşe

---

[334] ʿAfv: maḥv B, İ, YK.

[*] [Şehadet makamında amele ait mevlidin açıklamasına dair.] Başlık: -S. ʿAmalī: ʿilmī S.

[337] Birez sözden yaña ṭutġıl gine gūş: birez ṭutġıl bu sözden yaña gūş B / gine: yine İ, S.

[338] Añla: diñle B, İ, S.

[339] Faż̧l: faṣl İ.

[341] : -B.

343. Didi aḥkām-ı şerʿi iden iḥkām
Ki İnne'd-dīn[e] ʿinde'llāhi'l-İslām

Bu aʿmāli Nebī çün itdi iẓhār
ʿAmelden ḳalb-i ʿāmil ṭoldı envār

345. Egerçi saña key zaḥmetdür aʿmāl
Meşaḳḳatdür dime raḥmetdür aʿmāl

Olanca saʿy ile bu yolda iş it
ʿAmel ḳıl Leys[e] li'l-insānı işit

347. Ḫudāyā nefsi ḳıl aʿmāle ṣābir
ʿİbādātuñdan eyle ʿabdi şākir

ʿAmelde mevlidi bildüñ mi iy yār
Bu sözden sırra olduñ mı ḫaber-dār

349. Çü ḥāl oldı bu envāʿ u ʿibādāt [B 16[b]]
Resūl'e bunca aʿmāl ü riyāżāt

Ṣalātında ḳıyām ile ḳuʿūdı [K 16[b], S 66[a]]
Rükūʿı vü ḫużūʿı vü sücūdı

351. Teşehhüdden selāmı vü niyāzı
Duʿā-yı müstecāb ile namāzı

Aña mevlid degül midür bu aʿmāl
Çü her fiʿlinde vardur aña bir ḥāl

---

343 İnne'd-dīn[e] ʿinde'llāhi'l-İslām [III (Âl-i İmran) 19: "Allah nezdinde hak din İslâm'dır. Kitap verilenler kendilerine ilim geldikten sonradır ki aralarında kıskançlık yüzünden ayrılığa düştüler. Allah'ın ayetlerini inkâr edenler bilmelidirler ki Allah'ın hesabı çok çabuktur." (Karaman vd. 2005: 51)] Ki: -B.

344 ʿĀmil: ʿālem S.

345 Saña: nefse S.

346 Leys[e] li'l-insān [LIII (Necm) 39: "Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur." (Karaman vd. 2005: 526)] Olanca: elince İ, K, YK / iş it: işit B, S // işit: iş it B.

348 Bildüñ mi: bildügüm YK // sırra: söze B.

349 Envāʿ-ı: mecmūʿ-ı S.

351 Duʿā-yı: duʿā ile B.

352 Mevlid: mevlüd S // her fiʿlinde: fiʿlinde ki K / bir: biñ B.

353. Ṭavāf u ḥacc u saʿy u ḥalḳ u iḥrām
Vuḳūf u remy ü cemre bunca aḥkām

Vidāʿ u ʿumre vü tesbīḥ ü tehlīl
Anuñ mevlidleridür cümleyi bil

355. Anuñdur fiṭre ile ṣavm-ı meşrūʿ
Ṭaʿām-ı ekber olmışdur aña cūʿ

Zükūt u cümle mālı beẕl iden ol
Bu ḥükme uymayanı ʿazl iden ol

357. Şehādetde olan tevḥīd anuñdur [YK 16a]
Ḫudā-yı ʿāleme temcīd anuñdur

Anuñdur meşreb-i ḫāṣ-ı ḥaḳīḳī
Ki her şaḫṣuñ aña irmez ṭarīḳi

359. Kemāl-i maʿrifetde ferd-i muṭlaḳ
Rumūzı ʿilm ü ʿaynen nüsḫa-i Ḥaḳ

Anuñ ferzendidür maʿnīde ādem [İ 12b]
Risālet meşraʿında oldı ḫātem

361. Aḥaddan mīm-i Aḥmed oldı müştaḳ
Cihāna ẓāhir oldı ḫalḳ ile Ḥaḳ

Belürdi ḫalḳ lāmı Ḥaḳ'dan iy dost [B 17a]
Ḥicāb-ı maġz oldı arada post

363. Muʿammā-yı ezel keşf oldı yek-ser
Muḥammed olalı bu yolda reh-ber

Rumūz-ı vaḥdet ü keṯret beyānı
Resūl'üñ mevlidindendür ʿayānī

365. Ṣalāt ile selām ol mīm ü lāma
Ki andandur beyān ḥarf u kelāma

---

356 Zükūt u: zekāt-ı B.
361 Cihāna: cihānda B, S.
362 Arada: ara İ.
363 Keşf oldı: oldı keşf K // yolda: yola S.
364 İkinci mısra: Ki andandur beyān ḥarf u kelāma K.
365 : -K. Ṣalāt ile selām: selām ile ṣalᵛāt İ // ḥarf u kelāma: ḥarf-i lāma B.

**Beyān-ı mevlid-i zamānī der-ḥażret-i şehādet*** [K 17a]

Mekānī mevlidi çün bildüñ iy yār
Zamānī mevlidinden ol ḫaber-dār

Söz işit ḳulaḳ aç diñle beyānı
Nedür tā bilesin sırr-ı zamānı

Nedür bil ışṭılāḥ-ı ānı dā'im [S 66b]
Ki vehm ile bulursın anı ḳā'im

Vücūduñ imtidādından ḫabīr ol
Ma'ānīden beşāret bul beşīr ol

Meşāyiḫ aṣlı üzre diñle esrār
Bu esrārı ne bilsün degme aġyār

Buṭūn ehli sözidür olma ġāfil [YK 16b]
Leṭā'ifdür olur ẕevḳ ile ḥāṣıl

Çü Ḥaḳḳ'uñ vardur esmā vü ṣıfātı
Olupdur dehr ismi ism-i ẕātı

Bu ism-i dehr ism-i ekber olmış
Zamān ol ism-i dehre maẓhar olmış

Dinilmişdür Ene'd-dehr añla iy yār
Var eyle Lā-tesebbū'd-dehre iḳrār

Vücūduñ imtidādın añla mevhūm
Ki ol ān dā'im ola saña mefhūm

---

* [Şehadet makamında zamana ait mevlidin açıklamasına dair.]

366 Mevlidi: mevlidin S // mevlidinden: mevlüdinden B.

369 İmtidādından: imtidāsından B.

371 Sözidür: sözinden İ.

372 Olupdur dehr ismi ism-i ẕātı: olup durur her ismi isme ẕātı B / ismi: ism S.

373 Dehre: dehrde B.

374 Ene'd-dehr [Ben dünyayım.] // Lā-tesebbū'd-dehr [Kendini dünyaya esir etme.] Lā-tesebbū: lā-tesebbü K.

375 Añla mevhūm: eyle ma'lūm İ // ol: -K, -YK / ān: ānı B, İ.

Devām-ı imtidād isme eşerdür [B 17b]
Eyü ẕevḳ it ki bu ince ḫaberdür

Zamān ile sinīn ü cümle ānāt
Şuhūr üsbūʿ ile eyyām u sāʿat

Derec daḫı deḳā'iḳ bu şevānī [İ 13a]
Şevāleş ḫatm olınca bu evānī

Bu eczā vü bu cüz'iyyāt-ı manẓūm
Olupdur ism-i dehre sırr-ı mevhūm

Pes andan añla gine rāz-ı maḫfı
Ki Aḥmed mevlidinden n'oldı maʿnī

Kelām-ı ḳavlī vü fiʿlī vü eşyā
Anuñ aḥvālidür mecmūʿ-ı esmā

Vücūd aḥkāmını bildüñ tamāmī
Ki Aḥmed mevlidindendür ḳıyāmı

Żarūrī pes vücūduñ imtidādı
Bu ism-i dehr ü esmānuñ ʿidādı

Aña mevlid olur ber-vefḳ-i taḥḳīḳ
Taṣavvur it bu ẕevḳi eyle taṣdīḳ

Bu mevlidler ki itdük saña taṣvīr
Lisān ile ḳalemden buldı taḥrīr

---

[376] İt ki: eyle İ.
[377] Sinīn: binīn B / ānāt: āyāt S.
[379] Olupdur: olıdur K.
[380] Andan: imdi S / gine: yine S / rāz-ı: sırr-ı S // mevlidinden: mevlüdinden B'de harekeli.
[381] Ḳavlī: ikinci hece vezin gereği kısa okunmalıdır. Ḳavlī vü fiʿlī: fiʿlī vü ḳavlī B // esmā: eşyā B.
[382] Vücūd: vücūduñ B / aḥkāmını: aḥvālini S // mevlidindendür: mevlidin[den]dür S, mevlidindür YK.
[384] Olur: olupdur B / ber: -B.
[385] İtdük: -K / taṣvīr: taḳrīr S.

Bularda vālideyn isteme zinhār [YK 17a]
Bu mevlidlerde daḫı ḳılma inkār

387. İrādet yāḫud emr-i Kün tamāmı [S 67a]
Bularda kāfīdür virür niẓāmı

Ṣalāt ile selām ol nūr-ı dīne
Ki ʿālem andan irmişdür yaḳīne

**Beyān-ı mevlid-i neslī bi-ḥaseb[i]l-icmāl der-şehādet***

389. Çü her ḥażretde mevlid oldı ẓāhir
Tenezzül mūcibince evvel āḫir

Velī şol mevlid-i neslī vü meşhūr [B 18a]
Ki Ādem'de belürmiş lemʿa-i nūr

391. İdüp seyr ile nesl[en] baʿd[e] nesl[in]
Ḳureyş ü Ḥāşimīler ṭuymış aṣlın

Belürmiş yüzlerinde nūr-ı beyżā [K 18a]
Dimişler ẓāhir olan yüze ṭūbā

393. Turāb-ı Kaʿbe'den ḳılmış nümūne
Emīn olmış bürūz ile kümūne

Velī oldur nebī oldur resūl ol
Ḳomış ʿālemde aḥkām u uṣūl ol

395. Muṭīʿ olmış cihān emrine yek-ser
Zemīn ü āsumān u māh u aḫter

---

387 Kün, bk. 87. beyit. Kāfīdür: kāfī durur B.

* [Şehadet makamında nesle ait mevlidi özetleyerek açıklamaya dair.] Der-şehādat: - S.

389 Çü her ḫażretde mevlid oldı ẓāhir: çü her mevlid ki ḫażretde oldı ẓāhir B.

390 Neslī vü: nesliyy-i K.

391 Nesl[en] baʿd[e] nesl[in] [Nesilden nesile.] seyr ile: sırrı ile B.

392 Yüze: yirde S.

394 Oldur nebī oldur resūl: oldur resūl oldur nebī K // ḳomış ʿālemde aḥkām u uṣūl ol: ḳomış aḥkām-ı ʿālemde uṣūl ol B.

Bu nesl̄ mevlidi çün oldı meşhūr [İ 13b]
Mecālis bunuñ ile ṭoldı pür nūr

397. Hem̄n icmāl ile eş'ār olındı
Çü her bir dilde bu mevlid bilindi

Vel̄ biz eyledük fī'l-cümle tafṣ̄l
Merātibde beyān̄ mevlidi bil

399. Ne-gūyem men zi-mevlidhā-yı meşhūr
Eger gūyem be-gūyem ḳıṣṣa-i nūr

Çi ḳıṣṣa ḥiṣṣe-i ez-rūy-i tevḥ̄d [YK 17b]
Çi tevḥ̄d ān ki nā-būd ẓann u taḳl̄d

401. Kücāyī iy dil-i fāriġ zi-'ālem [S 67b]
Ki deryābī zi-nuṭḳam sırr-i ādem

Çi ādem merdüm-i çeşm-i hüviyyet
Çi dāned ī̄n-suḫanrā bī-reviyyet

403. Eger ẕevḳüñ var ise añladuñ rāz [B 18b]
Yoḳ ise ara yirde olma ġammāz

Murād ister iseñ şeyḫe mürī̄d ol
Ma'ārif gencine mühr ü kel̄d ol

405. Şular kim varmadılar şeyḫ ile yol
Hem̄n şeyṭān elinde oldılar ḳul

---

396 Ṭoldı: oldı B.

397 Hem̄n: hemān S // bilindi: bulındı İ, dinildi S.

398 Beyān̄: beyān-ı K.

399 [Ben meşhur mevlitleri söylemem, eğer söylersem nur kıssasını söylerim.]

400 [Hangi kıssa? Tevhid yüzünden hisse veren kıssa. Hangi tevhid? Zan ve taklit olmayan tevhid.] Nā-būd: ne-būd B, İ, K, S, YK.

401 [Ey gönlü âlemden fâriğ olan! Nerelisin? Benim sözümden Âdem'in sırrını anlarsın.] Kücāyī: kücāy İ, K // deryābī: deryā-yı B.

402 [Hangi Âdem? Varlığın gözbebeği olan Âdem. O bu sözü düşünmeksizin nereden bilebilir?]

403 Yoḳ: yoġ B, İ.

404 : -İ. Şeyḫe: pī̄re S.

Rebīʿüñ berdini şeyḫe ḳıyās it
Ḫazānından ḫarīfüñ key ḥirās it

407. Göñül ṭıflın esirge iy ḳarındeş [K 18b]
Ki cān şīrīni şeyḫ ider añа eş

Vücūduñ mevlidinden olma ġāfil
Ki Aḥmed mevlidi olına ḥāṣıl

409. Ṣalāt ile selām ol nūra olsun
Cihān içinde ol meşhūra olsun

**Beyān-ı mevlid-i ʿurūcī der-maḳāmāt-ı merātib**[*]

Ḳanı bir ʿārif-i esrār-ı tevḥīd
Gözinden gitmiş ola ḫvāb-ı taḳlīd

411. Naẓar ḳıla cihānda ola manẓūr
Nesebden nesneye olmaya maġrūr

Belā ile ṣafā bula hemīşe
Ḫulūṣ u ṣıdḳı ola añа pīşe

413. Maḥabbet nārı bile yanmış ola
Bu yol ṣusızlığından ḳanmış ola

Rıżā ile ḳażādan çekmeye baş [YK 18a]
Eger üstine inse ṭaġ ile ṭaş

415. Kemāl ehline sen irgür İlāhī [B 19a, İ 14a]
Ki nefsüñ aġ ola rūy-ı siyāhı

---

406 Ḥirās: hezār S.
407 Cān-ı şīrīni: şīrīn cānı B / şīrīni: şīrīn YK / şeyḫ: pīr S.
409 Ṣalāt ile selām: selām ile ṣalvāt İ.
* [Mertebelerin makamlarında urûca ait mevlidin açıklamasına dair.]
410 ʿĀrif-i: ʿālem-i İ.
411 Ḳıla: ḳılan İ / cihānda: cihāna B, İ, S // nesneye: nisbīye K.
412 Ṣıdḳ: ṣıdḳı S.
413 Nārı: nūrı İ, nār YK / bile: ile B, S // ṣusuzlığından: ṣusuzlığına İ.
414 : -S, -YK. Rıżā: riyāż İ // inse: ine B.
415 Aġ: -YK / aġ ola: aġara S.

Ḫudāyā faż̧l-ı feyżüñ raḥmetinden
Ḳıyāmetde Resūl'üñ şefḳatinden

417. Bizi ʿiṣyānumuzla ḳoma maḥrūm
Kemāl-i luṭfuñ ile eyle merḥūm

**Şürūʿ-i der-beyān-ı sülūk**[*]

Gel imdi başlayalum gine söze [K 19a]
Maʿānī baḥrı içre yüze yüze

419. Ṣadefde dürr içün ġavvāṣ olalum
Ḳoyalum bu ʿavāmı ḫāṣ olalum

Bu ḳıyl ü ḳāli ḥāl ile ṭuyalım
Sülūk ehline mevlidden diyelim

421. Maḳāmāt u merātibde rumūzı
Dinilsün añla sen maḫfī künūzı

Ne dinilsün bu baḥr-ı bī-nihāyet [S 68a]
Ki dil seyrine bulınmadı ġāyet

423. Ḳuṣūriyle velī fī'l-cümle eşʿār
Olınsun baʿż remze ol ḫaber-dār

Velī iy sāmiʿ-i esrār-ı envār
Sülūk aḥvālidür key añla zinhār

425. Şunı kim fehm iderseñ nūşuñ olsun
Eger fehm itmeseñ ḫāmūşuñ olsun

Dinilmese yeg idi sırr-ı meknī
Velīkin dip durur sulṭān-ı maʿnī

---

416 Faż̧l-ı feyżüñ: feyż-i faż̧lüñ B.

[*] [Sülûkü açıklamaya başlamaya dair.]

418 İmdi: indi K, YK / gine: girü B.

419 Ṣadefde: ṣadefden B / içün: çün İ, YK.

420 Ṭuyalım: duyalım B // ehline: aṣlınca B, K / mevlidden: mevlidin K.

425 İderseñ: idersin İ, S, YK / nūşuñ: hūşuñ B // itmeseñ: itmezsin İ.

426 Yeg idi: yigidi B // dip durur: dididür B, di durur İ, K.

427. Çü ḳulaḳ ʿāşıḳ olur gözden öñdin
Sözi didük yüzi görmezden öñdin

İlāhī ʿaḳlı ḳıl ġafletden āzād [B 19b]
Ki ʿışḳ ile ḳılalum söze bünyād

429. Ṣalāt ile selām ol cān-ı cāna [YK 18b]
Ki bu yolda gidüpdür yana yana

**İftitāḥ-ı kelām der-sülūk***

Elā iy sālik-i rāh-ı ṭarīḳat
Çü şerʿ ile bulınmışdur ḥaḳīḳat

431. Gerekdür bize olmaḳ şerʿe münḳād
Degüldür bu şerīʿat ḥükm-i ber-bād

Velī kimdür ki şerʿi ola ḥāmil [İ 14b, K 19b]
Meger şol bir velī kim oldı kāmil

433. Ben ü sen ʿāciz ü ḫōr u żaʿīfüz
Bu yolda naḳṣ ile ġāyet naḥīfüz

Hemīn Lā-taḳnaṭūdur bize dermān
Umaruz raḥmetinden luṭf u iḥsān

435. Bil imdi iy göñül seyrine ṭālib
Resūl'üñ mevlidi fehmine rāġıb

Ki ten durur ḳamu bu cümle ʿālem
Bu ten içinde cān olmışdur ādem

---

427 Yüzi: yüz S, YK.

* [Sülûkle ilgili sözü açmaya dair.] Başlık: -S. Şurūʿ-i der-beyān-ı rāh-ı ḥaḳīḳat İ, der-beyān-ı ṭarīḳat maʿa'ş-şerʿ B.

430 Bulınmışdur: bilinmişdür İ.

432 Şerʿi ola: ol şerʿi S / ḥāmil: ḥāṣıl B // meger: velī S.

433 Ben ü sen ʿāciz ü ḫōr u żaʿīfüz: velī biz ʿāciz ü ḫōr u żaʿīfüz B // naḳṣ: ʿacz B.

434 Lā-taḳnaṭū [Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz. XXXIX (Zümer) 53: "De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayan, çok esirgeyendir." (Karaman vd. 2005: 463)] Luṭf u: bize B.

435 İmdi: indi K, YK.

436 İçinde: içre çü İ.

437. Budur cāmiʿ olan cümle kemāli
Ṣıfātı var cemālī vü celālī

Görür kendüde bu ẕātī ṣıfātı
ʿAcebler gine mevt ile ḥayātı

439. Bilür kim ḫālıḳı var kendüzinüñ
Ki bir yüzi daḫı var bu yüzinüñ

Cihānı seyr idüp bulmaz nişānı [B 20a]
Mekān ehli ne bilsün lā-mekānı

441. Çü iḥsās ile olmaz aña vāṣıl [S 68b]
Diler kim ʿaḳlı ile ḳıla ḥāṣıl

Ḳıyāṣ u ḥadd u istiḳrāya başlar
Başarmaz gözi ṭolar ḳanlu yaşlar

443. Cehālātından artuḳ nesne görmez [YK 19a]
Velī göñlin Ḥaḳ'uñ derdinden irmez

Çü ʿāciz ḳalur u bī-çāre olur
Żarūrī cümleden āvāre olur

445. Yanar şevḳ odına dā'im nihānī
ʿAyān ister ʿayān-ender-ʿayānı

Çü işidür ki ṣıdḳ ile bilinür
Ḫulūṣ ile maḥabbetde bulınur

447. Olur miḥnetlere dā'im giriftār [K 20a]
Ki bir kez yüzini göstere ol yār

---

437 : S'de mısralar yer değiştirmiştir. Cemālī vü celālī: celālī vü cemālī İ.
438 Kendüde: kendide S / ẕātı: ẕāt u B, İ // gine: yine S.
439 Ki: kim B / bu yüzinüñ: kendüzinüñ B / bir: -İ.
440 Ehli: aṣlı B, İ, S, YK.
441 İḥsas ile: iḥsān ile B.
443 Cehālātından: cihāt-ı sitteden İ, S, K, YK.
446 İşidür: bir işdür K.
447 Ol yār: dil-dār S.

Düşer ġurbetlere ister Ḫudā’yı
Hemīşe gözedür Ḥaḳ’dan rıżāyı

449. Ṭaşında güler ü içinde aġlar
Firāḳ u āh ile baġrını ṭaġlar

Ṣorarlar kim ne istersin cihānda
Zemīn ü āsumān ile zamānda

451. Ḥaḳ’ı bilsem diyü virür cevābı [İ 15a]
İşidür her birinden bir ʿitābı

Şu vaḳtin kim yetişe fażl-ı sübḥān
Olur bu ṭālibüñ derdine dermān

453. Ṭarīḳ-i ceẕbeden ḳurb u ferā’iż [B 20b]
Yetişür göñline gider neḳā’iż

Yeḫud bir şeyḫ-i kāmil ider irşād
Bunuñ āvāre göñlin ider ābād

455. İder ḳurb u nevāfil aña taʿlīm
Eger iderse ol kendüyi teslīm

Buña ṣamt ile cūʿı pīşe ḳılur
Dilinde ẕikr-i Ḥaḳḳ endīşe ḳılur

457. Ḫayāli naḳş-ı ẕikr ile muḳayyed
Dili maʿnīde fikr ile müşeyyed

Devām u ẕikre çün-kim ola meşġūl [YK 19b]
Bulur emmāre nefs aḥvāline yol

459. Şuʿāʿ-ı ẕikr ile yaḳar ṣıfātın
Küdūretden eridür kendü ẕātın

---

449 Ṭaşında: daşında B // baġrını: baġrın YK / ṭaġlar: dağlar B.
450 İstersin: isterseñ S.
454 Āvāre: vīrāne S / ider: eyler B.
455 Aña: birle S.
457 Ḫayāli: ḫayāl u B / naḳş-ı ẕikr ile: ẕikr naḳşıyla S.

Geçer levvāmelikden ṭāhir olur [S 69a]
Bes andan muṭmaʿinne ẓāhir olur

461. Ḫiṭāb-ı İrciʿīye ḳābil olup
Maḳām-ı ṣadr-ı ḳalbe māʾil olup

Fuʾādından belürür rāz-ı pinhān
Ṭoġar deycūr-ı dilden māh-ı tābān

463. Çü rūḥ aḥkāmına ḳılur ʿurūcı
Maḳāmında olur şemsüñ ḫurūcı

Sülūk ider iken ol sırr-ı aḫfā
Belürür nā-gehān bī-miṯl ü hem-tā

465. ʿAlāʾiḳden çü olur rūḥı āzād
Düşer baḥr-ı muḥīṭe ḳalur ābād

Çü istiġrāḳa varur anda dāʾim [B 21a]
Bu menzilde ider ol seyr dāʾim

467. Yetişür cemʿ-i eżdāda ʿayānī
Bilür nūrıyla ẓulmetden beyānı

Ḳapılur ceẕbeye ḥaḳḳaʾl-yaḳīnden
Kemāle irür ol nūr-ı yaḳīnden

469. Maḳām-ı naṣr içün Ḳurʾān-ı aʿẓam
Anuñ ḥāli olup eydür hemān dem

Eneʾl-Ḳurʾān u veʾs-sebʿaʾl-meṯānī [İ 15b]
Ve rūḥuʾr-rūḥa lā-rūḥuʾl-evānī

---

460 Ṭāhir: ẓāhir S // ẓāhir: ṭāhir S.

461 İrciʿī [Dön. LXXXIX (Fecr) 27-30: "Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. Seçkin kullarım arasına katıl ve cennetime gir." (Karaman vd. 2005: 593)] Olup: olur B, İ // olup: olur B, İ.

462 Fuʾādından: fevādından K, S.

465 Rūḥı: rūḥ İ, YK.

467 ʿAyānī: ḥayātı S, ṣebātı S.

469 Anuñ ḥāli olup eydür hemān dem: Anuñ olup beyān ider hemān dem B.

470 [Ben Kur'an'ım ve ben Fatiha'yım. Ruhun ruhuyum, zamanla sınırlı bir ruh değilim.] Evānī: erẕānī S.

İlāhī dā'im ola naṣr-ı ʿazīze
Yetişdür rūḥı tā irsün temīze

Maḳāmāt u merātibde kelāmı
Bilür sālik olan cümle tamāmı

Bilür nefsini vü rütbesin ol dem [YK 20a]
Göñül zaḫmına bulur bunda merhem

Anuñ-çün kim olur nefsi müzekkā
Müṣaffā ḳalbi vü rūḥı mücellā

Tecellī idicek envār-ı muṭlaḳ
Özi fānī olur bāḳī ḳalur Ḥaḳ

Bu yirde nesne ḳalmaz Ḥaḳ'dan özge
Vücūd-ı vāḥid-i muṭlaḳdan özge

Buña iḳrār iden inkār bilmez [K 21a]
Zihī münkir ki hīç iḳrār bulmaz

Ne bulsun yaḳmadı anı maḥabbet
Bu yirde çekmedi hergiz meşaḳḳat

Mecāzī vü ḥaḳīḳī ʿışḳı bilmez [B 21b, S 69b]
Hevāyī nefs ile ḳanmadı ḳanmaz

Mecāzī ʿışḳ aña ger ḥāl olaydı
Ḥaḳīḳī ʿışḳa anı dāl olaydı

Mecāz ile bulur idi ḥaḳīḳat
Bulur idi şerīʿatde ṭarīḳat

Velī şehvet-perest ü bī-hünerdür
Maḥabbetden bu münkir bī-ḫaberdür

---

471 Ola: ol B, İ // rūḥı: rūḥ S.
473 Rütbesin: rabbini B.
477 İḳrār: iḳrārı S / bilmez: bulmaz B, K; olmaz İ.
478 Yirde: yolda S.
480 ʿIşḳa añı dāl olaydı: ʿışḳ-dānı dāl olaydı S / ʿışḳa: ʿışḳ B.
481 Bulur idi: bilür idi İ, belürürdi K.
482 Bu münkir: zi-münkir K, S, YK.

483. ʿAceb ez-derd-i bī-dermān çi gūyem
Ki der-çevgān-i zülfeş hem-çi gūyem

Ne-dāred īn-dil-i mecrūḥ merhem
Be-ġayr ez-dīden-i ān-yār fe'fhem

485. Kesī k'ez-cürʿa-i īn-derd nūşed
Be-ḫūn-i ḫ$^{v}$īşten her dem ne-gūşed

Hemī dāned derīn-reh her ki merdest
Heme rüsvāy u sevdāy u derdest

487. Murādem nā-murādī şod tamāmet
Heme hīç ez-heme keşf ü kerāmet

Devā'irden maḳāmāt u merātib [İ 16$^{a}$]
Gör añla iy ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a rāġıb

489. Teraḳḳī vü tenezzül cümle eṭvār
Bu tedvīrāt ile añlanur iy yār

Ṣalāt ile selām iy ehl-i ezvāḳ
Senüñ rūḥuña iy sulṭān-ı ʿuşşāḳ

491. Vü sulṭān Künt$^{ü}$ kenz ilinde maḥbūb
Olupdur vaḥdet ü keşretde maṭlūb

İlāhī isterem āl-i ʿabādan
Ki ḳurtara beni tāc u ḳabādan

---

483 [Acaba dermansız derde ne diyebilirim? Çünkü onun zülfü çevgânındaki top gibiyim.] Dermān: derd B // hem-çi: hem-çü B, K.

484 [Bu yaralı gönül o yarin bakışının dışında bir merhem bilmez, iyi düşün ve anla.]

485 [Bu derdin cür'asından içen bir kimse kendi gururuna hiçbir zaman kulak asmaz.] Ne-gūşed: be-gūşed İ, K, S, YK.

486 [Herkes bu yolda rezilliğin, aşkın ve derdin ne olduğunu bütünüyle bilir.] Sevdāy u: sevdā vü İ.

487 [İsteğim bütünüyle istememeklik oldu, keşifle kerameti de hiçbir şekilde istemiyorum.] Heme hīç: be-hīç B, İ, K, S / ez-heme: erzed heme B, K; ez-derd heme İ, S.

491 Künt$^{ü}$ kenz, bk. 151. beyit. Vü: ne B, S // vaḥdet ü keşretde: keşret ü vaḥdetde B.

**Der-beyān-ı merātib-i ʿışḳ-ı mecāzī vü ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī vü ʿışḳ-ı muṭlaḳ*** [B 22ª, İ 16ᵇ, YK 21ª]

493. Key añla bu sözi iy ʿışḳa rāġıb
Ki var ʿışḳa ḥaḳīḳatde merātib

Ḥaḳīḳī ʿışḳı kim ben didim el-ḥaḳ
Muḳayyeddür degüldür ʿışḳ-ı muṭlaḳ

495. Nedür ḳaydı anuñ key añla iy dost
Ki mümtāz ola saña maġz ile post

Vücūd aḥkāmına düşe meveddet [B 23ª]
Ḥaḳīḳī dir aña ehl-i maḥabbet

497. Nitekim sevse dil aḥkām-ı imkān
Mecāzī dirler aña cümle yek-sān

Nedür kim bile bu sözüñ meẕāḳı
Biridür fānī yaʿni yār-i bāḳī

499. Mecāzuñ daḫı bir ḳaç ḳısmı vardur
Ki her bir ḳısmınuñ bir ismi vardur

Taṣarruf birle nefsüñ olsa raġbet
Lisān-ı ʿörf aña dir nefs ü şehvet

501. Muḳayyed olıcaḳ ʿaḳl iḳālı
Hevesdür nefsüñ ol bīhūde ḥāli

Ḫalāṣ olmayıcaḳ rūḥ ibtilādan
Hevādur ol ki ḳurtılmaz belādan

---

* [Mecâzî, hakîkî ve mutlak aşk mertebelerinin açıklamasına dair.] Başlık: -İ. Merātib: -B / ʿışḳ-ı muṭlaḳ: -S / ʿışḳ-ı mecāzī: +bidāye-i ṭarīḳ-i şerʿ B / ʿışḳ-ı mecāzī vü ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī: ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī vü ʿışḳ-ı mecāzī biḥasebi'l-icmāl S.

493 : -K. Bu beyitten itibaren sonraki beyitler K'de yoktur. Añla: işit S // var ʿışḳa ḥaḳīḳatde: olmaz ʿışḳ ḥaḳīḳātde S.

496 Vücūd: vücūb B, İ, S / meveddet: müveddet: B'de harekeli.

497 Sevse: sünse YK / dil: dāl B.

498 Kim bile: bildüñ mi B, S, bile kim YK // yār-i: biri B, S / bāḳī: fānī B.

500 Aña: ʿınādur S / nefs: -S.

503. Vücūb imkān çü ḳayd oldı vücūda
Bu ḳayd oldı seḥāb u feyż ü cūda

Belürdi ʿışḳ ile maʿşūḳ u ʿāşıḳ
Bu sırrı ẕevḳ idindi ʿışḳ-ı ṣādıḳ

505. Eger fehm itdüñ ise sırr-ı muġlaḳ
Bilürseñ kim neyimiş ʿışḳ-ı muṭlaḳ

Eger feth olsa bundan şemme-i ḥāl
Tamām olur cemīʿ-i ḳıyl ile ḳāl

507. Bu ʿışḳı ʿaḳl u hem itmedi idrāk
Nebī didi bu ʿışḳa Mā-ʿarefnāk

Cemīʿi bunda birdür küfr ü īmān
Vücūdıyla vücūb u ḳayd u imkān

509. Bilinmedi bilinmez hīç nişānı [B 23b]
Bulınmadı bulınmaz hīç mekānı

Nişānı n'eylesün<ler> bī-nişāndur
Mekānı n'eylesün<ler> bī-mekāndur

511. Bu ʿışḳ içün demişdür ehl-i taḥḳīḳ
Şular kim eylemişdür keşf-i tedḳīḳ

Taʿālā'l-ʿışḳu ʿan-hemmi'r-ricāli [İ 17a]
Ve ʿan-vaṣfi't-teferruḳ ve'l-viṣāli

---

503 Vücūb: vücūd B / imkān: imkānı İ.

504 Sırrı: sözi B / idindi: idendür B.

505 Bilürseñ: bilürsin B, S.

506 Tamām olur: tamāmet bu B.

507 Mā-ʿarefnāk, bk. 24. beyit.

508 Cemīʿi: cemīʿ B, İ, YK.

510 Nişānı: nişānīler B, İ, K, S, YK / n'eylesün<ler>: ne bilsün S / bī-nişāndur: ne-nişāndur B // mekānı: mekānīler B, İ, K, S, YK / bī-mekāndur: lā-mekāndur B, İ.

511 ʿIşḳ içün: ʿışḳı çün B // tedḳīḳ: tevfīḳ İ.

512 [Aşkın yüceliği insanların düşüncelerinden dolayıdır ve kavuşmakla ayrılığın vasfı da böyledir.] Teferruḳ: teżarruḳ S.

513. Metā mā cell[e] şey'ün ʿan-ḫayāl[in]
Tecül ʿani'l-iḥāṭat[i] ve'l-miṣāl[i]

Ne-dānem men çi gūyem der-beyāneş
Ẓuhūr-i ḫ[v]īşrā kerde nihāneş

515. Niyāzī ḥüsn-i ḫod dā'im nihānest
Vü ger nī-ū ʿayān-ender-ʿayānest

Zi-vicdān u şühūd u keşf ü idrāk [S 70[b]]
Hemī bīnem ki cüz-vey nīst ḫāşāk

517. Zi-inkār-ı faḳīh-i bī-ṭahāret
Ḥaẕer kün tā ne-bāşī der-ḫasāret

Zi-tedvīrāt-ı ʿışḳ-ı şīve-engīz
Naṣībetrā hemīn ez-ḫūbver ḫīz

**Maḳṣūd-ı kelām ez-beyān-ı mevlid-i ʿurūcī ber-mūcib-i sülūk**[*]

519. Gel imdi añla bu taḳrīr olanı [İ 17[b]]
Lisān-ı ẕevḳ ile taḥrīr olanı

Sülūk aḥvāline bir ḳıṣṣa oldı
Resūl'üñ mevlidine ḥiṣṣe oldı

---

513 [Ne zaman hayalinde bir şeyi yüceltirsen onun sınırları büyür, misalleri artar.] Tecül: yecül B, S.

514 [Onu açıklamak için ne diyeceğimi bilmiyorum, o kendi zuhurunu gizlemiştir.]

515 [Benim niyazım onun güzelliğinin devamlı gizli olmasıdır, görünmüyor ama güzelliği bellidir.] Niyāzīd: binā zī- B, İ, S // ū: ol S.

516 [O'nun dışında vicdan, şuhud, keşif ve idrakten olan her şeyin çerçöp olduğunu görüyorum.] İdrāk: esr<ār> İ.

517 [Gerçeği idrak edemeyen fakihin inkârından sakın da ziyanda kalma.] Ne-bāşī: binā şud B.

518 [Şiveye sebep aşkın dairelerinden nasibini elde etmek için işte bu güzelin tarafına atıl.] Naṣībetrā: naṣībrā İ / hemīn: īn-ez B, S; be-īn İ / ḫūb: ḫāb İ, S.

[*] [Sülûk yönüyle urûca ait mevlidin açıklamasından sözün maksadına dair.] Başlık: - B. Kelām-ı: +ez İ / ʿurūcī: +ki İ / sülūk: sülūkest S.

519 B'de 519-546. beyitler arası yoktur. İmdi: indi K, YK.

520 Mevlidine: mevlidinden S.

521. Ne ḳıṣṣa şemmedür andan bu esrār
Ki biñinden birin itmedi güftār

Velī kāfī durur ʿaḳla ʿişāret
Ki her bir ḥāl ile bula beşāret

523. Bu yoluñ her maḳāmında Nebī'nüñ
Hezārān mevlidi var ol Velī'nüñ

Belürmez dile gelmez ḥāl bilmez
Anı aḳṭāb ile abdāl bilmez

525. Maḳām-ı ḳurb u baʿdᵉ cemʿ ü tefrīḳ
Aña mevlid durur ber-vefḳ-i taḥḳīḳ

Çü Ev-ednā ḳılınmışdur medārı [S 71ᵃ]
Olur bes mevlidi her şeyde sārī

527. Eger ʿālemde görseñ bir nebātı
Resūl'üñ mevlidindendür ş̱ebātı

Eger efrādı ḥayvāndur ger insān
Eger cinn ü melekdür cümle yek-sān

529. Anuñ rūḥıyla cisminden ṭoġarlar
Anuñ ẕātıyla isminden ṭoġarlar

Zihī faḫr-i cihān sulṭān-ı İsrā
Ki maḥbūb itmiş anı ẕāt u esmā

531. Ne diyem midḥatinde aña lāyıḳ
Ki vaṣfında ḳılur her ʿaḳl-ı fāʾiḳ

Aña inşā-yı mevlidde kimem ben
Kimine ḳulam u kimden kemem ben

533. Ümīdim var durur luṭf-ı Ḫudā'dan [YK 23ᵃ]
Ki ayırmaya ḥubb-ı Muṣṭafā'dan

---

521 Biñinden: biñden İ.
526 Ev-ednā, bk. 157. beyit. Çü: çün İ.
529 Rūḥıyla: bir vech ile S.
530 İsrā: B'de harekeli.

Muḥammed Aḥmed ü Maḥmūd olupdur
Cihāna maḳṣad u maḳṣūd olupdur

535. Ṣalāt ile selām iy Faḫr-ı ʿālem
Senüñ rūḥuña iy Evlād-ı Ādem

Ṣalāt ile çü ḫatm oldı bu eşʿār
Selām ile dürilsün pes bu ṭōmar

537. Çü didüm mevlid-i naẓm-ı Muḥammed [İ 18ᵃ]
Dile tārīḫ geldi «Ḫayr-ı Aḥmed»

Bunı iy oḳıyanlar diñleyenler
Rumūzın fehm idüben añlayanlar

539. Vaṣiyyetdür duʿādan yād idesiz
Kerīmī'yi ġamından şād idesiz

İlāhī vü İlāhī vü İlāhī
Suçum ʿafv eyleyüp maḥv it günāhı

**Der-maʿẕeret-i naẓm-i kelām**[*]

541. Ḳuṣūrıyla bu naẓmı ḳıldım inşā
Maʿānīye beyāndan ḳıldım īmā

Bu esrār-ı bedīʿ olındı iẓhār
Ki ehline bu dilde oldı īṣār

543. Gözetme bunda tecnīs ile tarṣīʿ
Yeḫud irṣād ile īhām u taḳṭīʿ

---

534 Cihāna: cihānda İ.

537 Ḫayr-ı Aḥmed: Ḫ=600, y=10, r=200, A=1, ḥ=8, m=40, d=4 => H. 863/M. 1458.

538 İdüben: idüp İ.

539 Kerīmīyi: bu dünyānuñ S.

[*] [Mevlidi nazmetmenin özrü hakkında.]

541 Naẓmı: naẓm S / ḳıldım: eydem S.

542 Dilde: yolda S.

543 Tarṣīʿ: tarżīʿ İ.

Kināyetden mecāz ile ḥaḳīḳat [S 71b]
Çü taṣrīḥ oldı açıldı ṭarīḳat

545. Nüketlerden belāġat buldı her dil
Ṭarīḳatde feṣāḥat oldı ḥāṣıl

Lüġaz gitdi vü keşf oldı muʿammā [B 24a]
Çü ẓāhir oldı ism ile müsemmā

547. Maʿānī manṭıḳından fenn-i tevḥīd [YK 23b]
Açıldı oda yandı ẓann u taḳlīd

Muḥammed meşrebinden sırr-ı aʿẓam
Bilindi vü bulındı naḳd-i ādem

549. Muḫālif dime bu keşf-i saḥīḥa
Muvāfıḳ añla meknīn-i ṣarīḥa

Lisān-ı muḫtelifde çoḳdur ebyāt
Bu mevlid gibi kimse itmedi iṯbāt

551. Bu ẕevḳ-i ḫāṣdur maʿnī yüzinden
Bilinmişdür kemāl ehli sözinden

Sen iy ʿārif eyü eyle tayaḳḳun
Eb ü ümdür neseb mevlid taʿayyün

553. Bilürseñ ışṭılāḥ-ı ehl-i esrār
Bulursın remzine eşʿāruñ işʿār

Muḫālifdür ṣanurlar ehl-i ẓāhir [İ 18b]
Dimezler derkümüzdür ẕevḳa ḳāṣır

---

545 Ḫāṣıl: her dil S.
549 Muvāfıḳ: muvāṣıl B / meknīn-i: meknī B.
550 Muḫtelifde: muḫtelifden B / ebyāt: iṯbāt B // mevlid: yolda İ, S, YK.
551 Ḫāṣdur: ḫāṣıdur S.
553 : -İ.
554 Derkümüzdür: dürr-i kenzdür B.

555. Velī cemʿ ehli bildiler kemā-hī
Çü inṣāf ile vardılar bu rāhı

İlāhī luṭf idüp keşf<üñ> ʿaṭā ḳıl
Ḳulūbuñ ʿaynın aç sırruñ ʿaṭā ḳıl

557. Şerīʿat devrine gitsün ṭarīḳat
Medārından ẓuhūr itsün ḥaḳīḳat

Ṣalāt ile selām iy ehl-i esrār
Resūl'üñ rūḥına her demde her bār

**3. Sonuç**

Kerîmî'nin *Mevlid*'i, şimdiki bilgilerimize göre İstanbul'un fethinden sonra kaleme alınan ilk mevliddir. Mesnevî nazım şekli ile hezec bahrinin mefâîlün mefâîlün feûlün kalıbı ile yazılmıştır. Hz. Muhammed'in "Mevlid-i manevî/rûhânî"sinin anlatıldığı eser, Süleyman Çelebi Mevlidi'nden konuyu ele alış yönüyle farklı olup bu açıdan muhtemelen Türkçe yazılmış ilk eserdir. 1469'da kendisi ile aynı tarzda telif edilen Ahmed'in *Mevlid*'ine tesir etmiş, diğer mevlidlerde de "Nûr-ı Muhammedî" bölümünün daha geniş anlatılmasına yol açmış olmalıdır.

[555] Bu rāhı: kemā-hī İ.
[556] ʿAṭā: ġıṭā B.
[557] : -İ. Devrine: derdine B.

**Kaynaklar**

Aksoy, Hasan (2004), "Mevlid: Türk Edebiyatı", *DİA,* Ankara, XXIX, 482-484.

Aksoy, Hasan (2007), "Eski Türk Edebiyatında Mevlidler", *TALİD: Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,* İstanbul, sy. 9, V, 323-333.

Ateş, Ahmed (1954), *Süleyman Çelebi, Vesîletü'n-necât, Mevlid,* Ankara: TDK yayını, viii+208 s+29 yk yazma fotokopisi.

Bakırcı, Selami (2003), *Mevlid, Doğuşu ve Gelişmesi,* İstanbul: Akademik Araştırmalar yayını, v+222 s.

Canım, Rıdvan (2000), *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin),* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi yayını, 903 s+3 yk yazma fotokopisi+64 s tablo.

Çağmar, M. Edip (2004), *Edebî Açıdan Arapça Mevlidler,* Ankara: İlâhiyât yayını, 206 s.

Erünsal, İsmail E. (1995), "Yazma Eserlerin Kataloglanmasında Karşılaşılan Güçlükler I: Eser ve Müellif Adının Tesbiti", *Hakkı Dursun Yıldız Armağanı,* Ankara: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi yayını, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 233-243.

Hüseyin Vassâf, Osman-zâde (2006), *Sefîne-i Evliyâ-yı Ebrâr Şerh-i Esmâr-ı Esrâr,* hzl. Mehmet Akkuş ve Ali Yılmaz, İstanbul: Kitabevi yayını, I-V c.

Karaman, Hayrettin vd. (2005), *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli,* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı yayını, 29+611 s.

Kut, Günay (1978), *Heşt Bihişt Sehî Beg Tezkiresi, İnceleme, Tenkidli Metin, Dizin;* yay. Şinasi Tekin-Gönül Alpay Tekin, Harvard Üniversitesi Basımevi, [10] + 423 s.

Mazıoğlu, Hasibe (1974), "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *AÜ DTCF Türkoloji Dergisi*, Ankara, sy. 1, VI, 31-62.

Pekolcay, [Ayşe] Necla (1950), *Türkçe Mevlid Metinleri,* Dr. tezi, Türkiyat Enstitüsü, İstanbul, I-II c.

Pekolcay, [Ayşe] Neclâ (1980), *Süleyman Çelebi, Mevlid (Vesîletü'n-necât),* İstanbul: Dergâh Yayınları, 176+63 (orijinal metin) s.

Pekolcay, Ayşe Necla (1993), *Mevlid,* Ankara: TDK yayını, ix+201 s.

Sarıkaya, Bekir (1992), *Arif: Mürşidü'l-'Ubbâd, Nüsha-i 'Alem ve Şerhü'l-Adem, Mevlid (Giriş-Transkripsiyonlu Metin-Sözlük),* Yüksek Lisans tezi, MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, xvii+289 s.

Timurtaş, F[aruk] Kadri (1972), *Süleyman Çelebi, Mevlid: Vesîlet-ün-Necât*, 2. bs., İstanbul: MEB yayını, xviii+173 s.

Yavuz, Kemal (2007), "Mevlid'in Türkçe Kaynakları, Şerhleri ve Mevlid Metni Üzerine", *Süleyman Çelebi ve Mevlid: Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri,* ed: Mustafa Kara ve Bilal Kemikli, Bursa: Orhangazi Belediyesi yayını, s. 61-86.

Yılmaz, Mehmet (1992), *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük),* İstanbul: Enderun Kitabevi, 196 s.

View publication stats